Ը. ՏԱՐԻ 2373 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 12 ԲԱՂՈՑ 4384 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1891 30 ՃԷՄԱԶԻԻԼ ԷՎՎԷԼ 1309 ՈՒՐԲԱԹ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՏԷ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ-Ի ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

درعليه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خاننده آره‌وك
غزته‌سى ادارەسنه

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան դահեկան գրանց	150
» » Վեցամսեայ » »	75
» » Եռամսեայ » »	40
Օտար երկիրներէ Տարեկան »	56
» » Վեցամսեայ »	28
Ընակիր Թուրքիոյ վրայ ժամանակ ապրող. Տարեկան Օսմ. Ոսկի	2
Խառնուած Թղթատարի ծախք մեր կողմէ	Ղրշ. 50

Ի Խմբագրութիւն ուղղուած համար կամ կամայ գրութիւն ետ չի տրուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏ. 20/1 ՅՈՒՆՎ. 1891

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Սովահար նահանգներէն կառավարական պատուիրակներուն ղրկած տեղեկութիւնք այնքան ծանրակշիռ են որ կառավարութիւնն հարկ դատեց կարգ մը արտասովոր միջոցներ ձեռք առնուլ, ժողովրդեան տառապանքը թեթեւցնելու և Գանձուն չահերը պաշտպանելու նպատակաւ։

Մինչ մէկ կուսակալութեան մէջ (Վորոնէշ) ուղղակի տրոց հաշուէն պետական հասութիւց նուազումն է 670 հազար ռուպլ սեպտ.ին, 800 հազար ռուպլ հոկտ.ին և իբր մէկ միլիոն ռուպլ նոյմ.ին, և կը հաշուի թէ ի վերջ դեկտ.ի հասութիւց նուազումն հինգ միլիոն ռուպլի պիտի հասնի։ Եւ այս ահագին կորուստ մէկ կուսակալութեան մէջ և չորս ամսուան միջոցին պատահածն է միայն։

Սովը կը տարածի, քանի ձմեռը կը սաստկանայ, և իր մահացուցիչ ցանցերուն մէջ կ'առնու նորանոր նահանգներ։ Այս պահուս, անօթութիւն, ցուրտ և համաճարակներ կոտորած կ'ընեն քսան և հինգ միլիոն մարդկային արարածներու մէջ։ Հազարաւոր սովահարք, իրենց գիւղերէն փախած, նահանգէ նահանգ կը թափառին՝ ճամբուն վրայ մեռեալներ թողլով, հաց և գործ փնտռելու։ Ճշմարիտ բանակ մը սովէլոց կը յառաջանայ դէպ ի Կովկասիա։ Քաղաքները լի են սովեալներով, զորս ոստիկանութիւնը մեծ դժուարութիւն կը քաշէ դէպ ի գիւղերը քշելու նորէն, զի քաղաքաց մէջ հանրային առողջութիւնը կը խանդարեն։ Կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնու աւարառութեան հակումը զսպելու համար, որ ամեն ժամանակէ աւելի սաստկացած է այս սովէլոց քով։

Թշուառ դասերը չէ միայն որ կը գեղծանին։ Ռուս լրագրերն անգամ կը գանգատին կարգ մը հարուստներու և աղնուականներու զեղծ ընթացքէն, այսպիսի հանրային ճգնաժամու մէջ։ Ամեն տարի զբօսարանաց մէջ միլիոնաւոր ռուպլ վատնող այս մարդիկ այս տարի խիստ քիչ բան տուին սովէլոց, երբ նոյն իսկ սովն իրենց հարստութիւնը կրկնապատկեց, միջոց ընծայելով իրենց որ քանի մը պատիկ սուղ վաճառեն իրենց մթերած արտիքը։ Ուրիշ վաճառականներ աւելի անգութ վարուեցան։ Իրենցմէ պահանջուեցաւ որ իրենց տրամադրելի հաճարը վաճառեն կառավարութեան, Օրենպուրկի, Սամարայի և այլ գաւառներու սովալուկ ժողովրդեան համար։ Վաճառականք նախ չտուին, ծանր գներ պահանջելով, և երբ կառավարութիւնն հաճեցաւ այն ծանր գները վճարելու, վաճառականք, դրամը դրպանելէն ետեւ, պարկերուն մէջ տեղ մը խոտ և սերմ լեցուցին, (ի Պալթա), ուրիշ տեղ մը (Սիբոլա) թեւի և աւազ, և ղրկեցին սովելոց։ Ուրիշներ ալ՝ իրենց եգիպտացորենն այնքան թրջեցին ջրով՝ ծանր կշռել տալու համար, որ սահմանեալ վարը չհասած փտեցաւ փճացաւ։ Ի Բիչնեւ, Վաճառականաց Ակումբը չուզեր իբրեւ «տառապեալ» արձանագրել մարդ մը մինչեւ որ նախ գումար մը չվճարէ, և խեղճն ստիպուած է փոխ առնուլ կամ իւր կռնակի հագուստը վաճառել՝ նպաստի կարօտ ճանչուելու համար պաշտօնապէս։ Ի Նիժնի Նովկորոտ, գաւառային տնօրէն խորհրդոյն նախագահ Պ. Վալով ձերբակալուած է գիւղացւոց յատկացեալ ողորմութիւններն իւր կոկորդն անցուցնելուն համար, փոխանակ աղքատաց բաշխելու։ Ուրիշ տեղեր տասն քափիքի կամ կոպէկի կաշառք մը պէտք է տալ հաճարի մէն մի փուտին (13 քգ.) փոխարէն զոր նպաստ կ'ընդունի ընտանեաց հայր մը։

Բայց սովահար ժողովրդեան մեծագոյն թշնամին իւր իսկ բնաւորութիւնն է։ Առաջին վայրկենէն ուր կառավարութիւնը կարօտելոց օգնութիւն տալու յայտարարութիւն ըրաւ, կարօտեալք ինքնօգնութեան ամեն կողով կորուսին, նոյն իսկ յուսահատութեան բերած մեղմաղձիկ սրտապնդութիւնը պակսեցաւ իրենց, և այժմ ամեն ոք ոգի ի բռին կը դիմէ նպաստաբաշխ կեդրոններուն, օգնութիւն ընդունելու։ Ուստի փոխանակ աշխատութեան, այս գիւղացիք ողորմութիւն կը խնդրեն։ Ռուս մամուլը լի է այս մասին դառն գանգատներով։ Ճանապարհաց և հաղորդակցութեանց նախարարութիւնն 50,000 ռուպլ յատկացուց գործ տալու համար Նիժնի-Նովկորոտի կուսակալութեան կարօտեալ գիւղացւոց, և կուսակալութիւնն օրական վեց ղրուշ առաջարկեց ամեն գործաւորի որ առանց ձիու կուգայ աշխատելու, և տասն և հինգ ղրուշ ձիով աշխատիլ եկողներուն։ «Եւ սակայն, կ'ըսէ զօրավար Պարանով, Նիժնի-Նովկորոտի կուսակալը, մարդ չուզեր գալ աշխատիլ և այսպիսի աւուրշէջք մը վատկիլ»։ Գիւղացիք կ'ըսեն. «Ի՞նչու յոգնինք, քանի որ պարզապէս խնդրելով ալ կրնանք ձեռք բերել մեր ապրուստը»։— Մարդասէր ոմն խղճալով խումբ մը մուրացիկ գիւղացիներու, որք ողորմութիւն խնդրել եկած էին, խոստացաւ բոլոր ձմեռը գործ տալ իրենց, սովորականին քառապատիկ օրականով, եթէ յանձն առնուն գալ աշխատիլ։ Անոնք միաձայնութեամբ մերժեցին, և առին քալեցին, ագարակէ ագարակ մուրալով։

Այս մարդիկ թեթեւացուցիչ պարագայ մը կրնան յիշել թէ իրենք արդէն ճաչակած են մուրացկանի կեանքին քաղցրութիւններն, և մշակի սովորական կենցաղավարութենէն աւելի հաճելի կը գտնեն զայն։ Բայց հազարաւորք այնպիսի պատրուակ ալ չունին։ Ամբողջ գիւղեր կը վաճառեն իրենց գուարը, գործիքն և հանդերձանքն, և ձեռք բերուած գումարը խմելով կը սպառեն մերձակայ վոտկայատան մէջ, որպէս զի «ուրուրի եղբարդ» տիրոջոյն իրաւունք տուած։ Բերսոնի կուսակալութեան պաշտօնական շրջաբերականին մէջ կը կարդանք.—«Բազմաթիւ գիւղերու մէջ, սովատանջ գիւղացիք դեռ եւս կը շարունակեն ցոփութեամբ և չռայլութեամբ ծամանակ անցուցնել, խմելիքի տալով ո՛չ միայն իրենց դրացի վերջին մնացորդն այլ և Զեմսթվոյից կողմէ իրենց փոխ տրուած կամ իբրեւ ողորմութիւն ղրկուած գումարները։»— Կառավարական թերթ մը, այժ տալով նահանգապետին այս դիտողութեան, հետեւեալը կը պատմէ.

«Սովալուկ գիւղացիներու այս խրախճանութիւնք երբեմն շաբաթներ կը տեւեն։ Ի Մոսկուա Պարոն մը գիւղերուան զանգակն հնչեցնելով իւր խոհարարը կը կանչէ, և իրեն իմաց կը տուրի թէ խոհարարը դռնապանին քովն է, որոյ բնակարանին (բակին մէջ) այնքան առատ լոյս դուրս կը շողար որ միայն անուան տօնախմբութեան մը առթիւ սենեկի մը մէջ այնքան լոյս կրնար վառել։ Պարոնը կը կանչէ խոհարարն, և կը հարցուցնէ թէ դռնապանին անուան տօնախմբութի՞ւնն է այն օր։—«Անուա՞ն տօն, ո՛չ այս աւուր սուրբին անունը դռնապանին անունը չէ։»—«Ի՞նչ են ուրեմն այդ խրախճանութեան աղաղակները»։—«Պատճառը, չէ՞ գիտեր, Տէր իմ, տիրող սովն է։ Մեր դռնապանին գաւառին մէջ հունձքը գէշ էր եղած, այնքան գէշ որ մարդիկ անօթի կը մեռնին հոդ»։—«Ինչո՞ւ սուտ կը խօսիս, մարդ հանդէ՞ս կ'ընէ ուրիշներուն անօթի մեռնելուն համար»։— «Ինչո՞ւ չէ, Տէր իմ, բոլոր երկրին մէջ դրամ կը հաւաքուի և կը ղրկուի կոր։ Մեր դռնապանին բնակած գաւառին կարգը գալով, հոն ալ ստակ ղրկեր են, յորմէ իւր բաժինն, իբր 100 ղրուշ, մեր դռնապանին ղրկուած ըլլալով, այն ազնիւ մարդը մեր վրայ իւր սէրը կը ցուցնէ կոր, վոդկայի առատ սեղան մը տալով մեզ։ Եւ քովի տան դռնապանն ալ Կավբիլ,—գիտէք, սա սեւ մօրուքով մարդը,—հրաւիրեալներուն մէջ է, ու այնքան լաւ կը պարէ որ։ Նմանը չտեսուած հանդէս մը։ Հիմա կը ներէ՞ք ինձ, Տէր իմ, որ հոն երթամ նորէն։»

Ուրիշ ռուս թերթ մը կը գրէ հետեւեալը.

«Հակառակ սոսկալի ազէտին որուն ենթարկուած են գիւղացիք, ականջ չէ կախուած գիւղային խորհուրդներու (Միր) թախանձագին աղաչանաց որք Գոպ-ֆներու (վոտկայատուն) բարձումը կամ անոնց թուոյն սահմանափակումը կը խնդրեն, որք ռուսական գիւղերուն ամենէն ահռելի աղէտքն եղած են։ Գիւղացին յարդէ և հաճարի ալիւրէ խառն չինուած հացով կ'ապրի, բայց և այնպէս կ'այցելէ այդ վոտկայի դրնեռուններն, և կը խմէ մինչեւ որ իր կռնակի հագուստը ծախէ։ Գիտնալով որ այսու իրենք զիրենք կը կործանեն, շատ մը գիւղերու բնակիչք աղերսագիր աղերսագրի վրայ ժամուցին, այս անդիմադրելի փորձութենէն ազատուելու համար գինետանց փակմամբ։ Բայց գինետանց փակման խնդիր չընդունուիր, արգելք չդնելու համար ոգելից ըմպելեաց տուր և առիթ, յորմէ մեծ հասոյթ կը դրանայ։»

Ռուս թերթն որ այս տողերը կը գրէ, կէս-պաշտօնական կարծուածն, կը յարէ թէ գիւղացիներուն գինետունները փակելու համար ինքնին ըրած ձեռնարկները զսպուած են, այն յայտարարութեամբ թէ գիւղացիք ինքնին չեն կրնար բան մը խափանել, որ տիրող դրութեամբ արտօնեալ է։

Եկեղեցականութիւնն եւս թիւր եռանդեամբ մը կը գործէ, կարգ մը խաւութիւններ ի գործ դնելով ռուս գիւղացւոց ամենէն աշխատասէր, սակաւապէտ, ժուժկալ և հեռատես մասին դէմ, Սթունտեանց դէմ, նկատելով թէ աղանդաւորներ են անոնք։ Նաև մը Սթունտեան գիւղացիք հարկադրեալ են արտօր հեռանալ իրենց գիւղերէն, ոմանք Սիպերիոյ ճամբան բռնած, այլք Ռուսանիոյ, ուր կը յուսան իրենց ուզածին չափ աշխատիլ, և իրենց ուզածին չափ աշխատիլ իրենց բարեկեցութեան համար։

ՊՈՒԼՎԱՌ ՏԻՒ ԹԱՄԲԻԻ ՈՂԲԻՐԸ

ՏԵԼԱՌ ՊԱՌՈՆՈՒՀԻՈՅՆ ՍՊԱՆՉԻՆ ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄԸ

Ֆրանսական ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ ձեռք անցուցած է Տելառ Պառոնուհւոյն սպանիչը։

Կը յիշուի թէ Նոյեմբեր 23 (4 դեկտ.) մաքուր հագուստ երիտասարդ մը, ձեռնոց ի ձեռին, փաստաբանի պարսիպ (dossier) մը թեւին տակ, Պուլվառ տիւ Թամբլի 42 թիւ բնակարանը կը մտնէր և հոն հատու դանակով մը կը սպանէր Տելառ Պառոնուհին, անոր ենթադրեալ հարստութիւնը կողոպտելու համար։ Այս միջոցիս վրայ կը հասնէր Պառոնուհւոյն աղախինը Տելֆին, որ բուռն պայքար մը կ'ունենար մարդասպանին հետ։ Երիտասարդը ասոր ալ հարուած մը տալէ ետքը, վար կ'իջնէր ամենայն պաղարիւնութեամբ և կը մեկնէր, ըսելով դռնապանին թէ վերն արկած մը պատահած ըլլալու էր, վասն զի աղախնոյն աղաղակները կը լսուէին։ Այս կերպով հեռացած էր դարավերջիկ մարդասպանը, որուն երեւոյթէն ոչ դռնապանը, ոչ ալ փողոցին մէջ համախմբուած մի քանի անձինք չէին կասկածած բնաւ։ Այդ օրէն ի վեր, բարիզեան ոստիկանութիւնը հետամուտ էր գտնելու այս ոճրին հեղինակը։ Հեռագիրը ծանոյց արդէն թէ Անասթէ անուն երիտասարդ մը ձերբակալուած է իբր այն։ Աւասիկ այս ձերբակալման չահեկան պարագայները, զորս կը գտնենք բարիզեան թերթերու մէջ։

Ոստիկանութիւնը, Վալուա փողոցը, թիւ 19 տունէն կը ձերբակալէ 158 րդ գնդին դեր-տեղակալ քսան և-վեց տարեկան Անասթէ անուն անձն, որ ոճրին նախորդ օրը Լիոնէն Փարիզ եկած էր։

Անասթէ մեկնած է իր գնդէն եւ նոյեմբեր ամսուն դործօն վիճակէ հանուած է։ Անոր նկարագիրն համաձայն է ոճրագործին նկարագրին։

Վալուա փողոցին մէջ կատարուած քննութենէն երեւան ելած է թիկնոց մը ճիշդ նման այն թիկնոցին որուն նկարագրութիւնն եղած էր առաջուց։

Անասթէի ձերբակալումը Լիոնի ոստիկանութեան շնորհիւ կատարուած է։ Ֆ... անուն օբիորդ մը յայտներ է հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Վիէլի թէ իր սիրահարը, անպաշտօն տեղակալ Անասթէն, դեկտ. 1 էն ի վեր անհետ եղած էր։ Անոր նկարագիրն ամեն կերպով կը համապատասխաներ Պուլվառ տիւ Թամբլի սպանչի նկարագրոյն։

Գործն անմիջապէս կը հաղորդուի ոստիկանութեան, և Պ. Կորոն երկու ոստիկանական գործակալներու կը յանձնարարէ այս նոր չաւդին հետեւիլ։ Անասթէ դեկտ. 2ին նոթթ Տամ տէ Վիքթուառ փողոցը կ'երթայ և քանի մը օր հոն մնալէ ետք՝ Վալուա փողոցը կ'երթայ կը բնակի։ Գլխաւոր քննիչ մը և Պարլասթ գործակալը նորէն կը գտնեն անոր հետքն և երկու օր զայն կը լրտեսեն։ Անցեալ հինգշաբթի, առտուան ժամը 6ին կը ձերբակալեն զայն, երբ տունէն դուրս կ'ելնէր։

Սեղանին վրայէն բէվոլվէրը մը գտնուած է և կը վախցուի թէ մի՛ գուցէ անձնասպանութիւն փորձէր։ Ցուսահատ ընդդիմութիւն մը կ'ընէ։ Կառք մը կը սպասէր տան դուռը։ Մէջը կը նետեն զայն և անմիջապէս ոստիկանատուն կը տանին։

Ի Պուլվառ տիւ Թամպլ, ոճրին գործուած տան մէջ, մարդասպանն երես առ երես բերուելով տիկ. Տելառի սպասուհւոյն՝ Տիլֆին Հուպրի հետ, սա անմիջապէս կը ճանչնայ տիկին Տելառի սպանիչը։

Երբ սպասուհին իւր առջեւ կը տեսնէ դեր տեղակալը, դէմքը սոսկման տարօրինակ արտայայտութիւն մը կ'առնէ, կը ժպտունի, և աչերն անշարժ կը մնան սեւեռուած այն անձին վրայ որուն հետ կ'երեսէին զինքը։ Դեկտեմբեր 4ի սոսկալի տեսարանն, իւր կեանքը պաշտպանելու համար մարդասպանին հետ պայքարն անմիջապէս մտացն առջեւ կը ներկայանան։ Այս դէմք, որուն յիշատակը դրոշմուած էր իւր մտքին մէջ, սոսկումէ կը սառեցնէ զայն։ Չի կրնար բառ մը արտասանել, ձայնը խեղդուած կը մնայ կոկորդին մէջ։ Մինակ բառուկները կ'երկարէ դէպ ի մարդասպանը։

Ցեռոյ, երբ իւր յուզումը կը սանձէ, կարող կ'ըլլայ յայտնելու ինչ որ զգացած էր։

Թիթեղագործ երիտասարդ Մուլեէն որ ոճրին օրը խօսած էր մարդասպանին հետ Ֆիլ-տիւ-Քալվէռ փողոցին 6 թիւ. տան բակին մէջ՝ նոյնն հաստատած է։

Սակայն ուրիշ վկայներ նոյնքան ապահովութեամբ չեն հաստատեր։

Ամենքն ալ համաձայն են հասակին վրայ, բայց կ'ըսեն թէ մարդասպանն աւելի ժիգ ու կ'երևէր։

Նոյնքան սրտայոյզ տեսարան մը տեղի ունեցած է նաև ոստիկանապետին տեսնակն, երբ պառոնուհւոյն որդւոյն հետ դէմ առ դէմ հանած են իբր ոճրագործ ձերբակալեալ երիտասարդը։

—Թշուառական մըն էք դուք որ այսպիսի ոճիր մը գործեցիք, կը գոչէ Պառոնը, դուք՝ զոր մայրս բարիքներով լեցուցած է, դուք որ կ'ընդունուէիք մեր սեղանը, դուք՝ որուն հետ մեր զաւկին պէս կը վարուէինք։

Արդարեւ Տելառ ընտանիքն օժանդակած էր Անասթէի ուսմանց և Սէն-Սիր վարժարանը մտնելու համար պէտք եղած դրամը վճարած էր։

Ըստ որում Պառոն Տելառ սաստիկ յանդիմանութիւններ կ'ընէր, Անասթէ, ցրտութեամբ և արհամարհանօք կ'ըսէ. «Ես բնաւ մտս չունիմ այս գործին մէջ, ոստիկանութիւնը ճշմարիտ յանցաւորները պիտի գտնէ։

—Ոստիկանութիւնը, պարոն, կը պատասխանէ հարցաքննիչ դատաւորը, մինչեւ ցարդ, վնասցող փաստերու հանդէպ, համոզուած է թէ դուք ճշմարիտ յանցաւորն էք։

Անասթէ կորովապէս կը պաշտպանէ ինքզինքը։ Տեսակ մը ճարտարութեամբ կը հաստատէ իւր անմեղութիւնը։

Ըստ որում ոճրին օրէն ի վեր թողած էր որ մօրուքը բուսնի, վկայք ոսանք կը վարանին զայն ճանչնալու։

Ուստի կ'ուզիլեն զայն, և այն վկայք եւս ամենեւին չեն վարանիր։

Միւս կողմէ, Լիոնէն կը հեռագրեն դեկտ. 24 թուականաւ.

«Անասթէի ձերբակալումը ծանուցանող հեռագիրն առնելուն պէս, խուզարկութիւններ կատարեցինք գիտնալու համար թէ մարդասպանը ծանօթ էր քաղաքիս մէջ։

«Քաղուած տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ իր ազգականներէ մին քսան տարուոյ չափ Լիոնի մէջ դեղարան մը կը բանեցնէր ի Բուռաս։ Երիտասարդը տեսնուած է Կրուպէր կապելային մէջ իր գնդէն քանի մը ընկերներու հետ։ Ստոյգ աղբիւրէ իմացած ենք նաեւ թէ Անասթէ բուռն և զայրացկոտ բնութիւն մը ունի։ Հայրը դեղագործ էր այն տան մէջ ուր երկար ատեն բնակած է Տելառ ընտանիքը, Պուլվառ տիւ-Թամբլ բնակելէ առաջ։»

ԱՐՇԱԼՈՅՍԻ ԶՕՊԱՆԵԱՆ
(ՖԱՆԹԱԶԻՈ)

ԱՐՇԱԼՈՅՍԻ ԶԱՅՆԵՐ

Հաւաքածոյ անտիպ և տպեալ գրուածներու, ոտանաւոր և արձակ

Վաճառման կեդրոնատեղին է ԲԻՒԶԱՆԵԱՆ ԳՐԱՏԱՐԻՆ ի Ղալաթիա, Սեղբոս խան, և ի Պոլիս, Պահէք Գարու, թիւ 4։

Գրավաճառաց համար մանաւոր զեղչ։
Գին 10 դահեկան

—)(126)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԵՐԿՈՒ ԱՆՄԵՂՆԵՐ

ԺԻԼ ՄԱՌԻ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՈՃՐԻՆ ՄՕՏ

Վերջապէս, պատմեց թէ Պարուլի հետ ապաշաւական գաղթականութիւնը ղրկուած էր՝ ի մեծ դժբախտութիւն իրեն, վասնզի ամենէն աւելին ան էր իր տարաբախտութեանց սկզբնապատճառը։

Նոյնպէս պատմեց Պերթիի կեանքը, որ այնքան սերտիւ իրենին կապուած է, Պարուլի և Քրիքէի հետ գաղթականութենէն փախուստնին, Մանթի ոճիրը, Պերթիին փախչելը՝ ամբաստանուելուն համար ժամացոյցի մը գողութեամբ զոր գործած չէր—Մապկեոյի մէկ վրէժխնդրութիւնն՝—մաքսախոյսին քով մնալնին, Թրեւոնի անտառին տոմը, յետոյ նորէն Պարուլի հանդիպելին և այդ օրէն սկսեալ իրենց թափառած կեանքը։

Բան մը չի ծածկեց, ոչ աշխատութեան համար ըրած փորձերնին, ոչ գիշեր ատեն ճաղարանոցներուն ու հաւնոցներուն մէջ ըրած կողոպուտնին, ոչ ալ զօրավարին տունը կատարած գողութիւնին։

Բայց և այնպէս ինքզինքը կը պաշտպանէր։ Այն օրը բոլորովին յանցաւոր չէր եղած, Պերթին կը հսկէր իր վրայ պահպանն հրեշտակի պէս, և քաշած հանած էր զինք այն տիղմէն ուր կը գլորէր։

Եւ իրենց մուտքն ի Բիէդ-տը-Մարպը, քաղցրաբարոյ ագարակապանին եւ բարեսիրտ Մառի-Թերէզի քով, և իրենց այնքան երջանիկ և այնքան հանդարտ կեանքը դաշտերուն և այս մեծ անտառներուն մէջ։ Կը կարծէին թէ իրենց նեղութիւնք վերջացած են, և հեշտագին ամառ մըն էին անցուցած։

Ցեռոյ Պարուլ նորէն երեւցած էր։ Շարլօ յանցանք մը գործած էր մոցնելով զնա ագարակն, բայց կերպիւ իւրք ստիպուած էր այդ բանն ընելու։ Պարուլին ետեւէն ինկած էին։ Աւազակը՝ ոստիկանութեան ձեռքն անցնելով, գուցէ պիտի խոստովանէր Շարլոյի նախորդ մեղսակցութիւնը ամարանոցի գործին մէջ։ Շարլօ ուզած էր զայն ազատել՝ ինքզինքն ալ ազատելու համար։

Եւ յայտնի է թէ իրերն ինչպէս դարձած էին։

Պերթին փախցուցնելուն պատճառն այն էր որ գիտէր ինք թէ մանկամարդ աղջիկը բանտ պիտի դրուէր՝ Մապկեոյի կողմէ արձակուած ամբաստանութեան հետեւանօք, և Թերեւս ալ կասկած ըլլար անոր վրայ իբր մեղսակից Պարուլի։

Եւ երբ այսպէս ամեն բան պատմեց, Շարլօ աւելցուց.

—Հիմակ, Պարոն, բացարձակապէս ամեն բան գիտէք։ Ալ բան մը չեմ կրնար ըսել ձեզ, և եթէ Պերթին հոս ըլար, ասկից աւելի բան մը չպիտի կարենար ըսել։ Մենք չատ դժբախտ եղած ենք։ Ուզածնիդ ըրէք մեզ։

Դատաւորը մտիկ դրած էր այս երկար պատմութեան, առանց զայն անգամ մը իսկ ընդմիջելու։ Եւ աչքը չէր զատած Շարլոյի դէմքէն։

Ոչ, չէր սուտ անիկա։ Եւ Միլպէրկ գթութիւն կը զգար այսքան թշուառութեանց եւ այսքան քաջասրտութեան համար։

—Բոլոր պատմածներուդ կը հաւատամ, ըսաւ։ Համոզուած եմ թէ ազնիւ տղայ մըն էք, որուն ուրիշ բան չէ պակսած եթէ ոչ սէր։

Շարլօ սկսաւ լալ։

—Ո՛հ, պարոն, ձեր խօսքերն ո՞րչափ կը սփոփեն զիս։

—Ուրեմն մի՛ վախնաք հիմա ձեզի ըսելիքէս։

—Ի՞նչ պիտի ըսէք, պարոն։

—Հաւատ ընծայելով հանդերձ ձեր խօսքերուն, պարտաւոր եմ հաւատի ըլլալ թէ բոլոր ինձ ըսածներդ լոկ ճշմարտութիւն են։ Եւ մինչեւ որ այս ստուգութիւնն ունենամ, պարտաւոր եմ ձեզ պահել։

—Բանտ, այնպէս չէ, ըսաւ Շարլոյ գլխիկոր։

—Բանտը։

—Եւ այդչափով չպիտի լմննայ, յարեց երիտասարդը եղական դառնութեամբ մը։ Ըստ որում Պարուլ պատժադատ ատենին առջեւ պիտի ներկայանայ, անոր հետ պիտի տանին զիս ալ... վասնզի, եթէ անոր մեղսակից չեղայ երբ սպանեց հայր Վիլէնն ի Բիէդ-տը-Մարպը եւ Մանթի պարտիզպանը, գէթ օգնեցի նմա ամարանոցի գործին մէջ։

—Այո, ըսաւ դատաւորը բարեսրտութեամբ։ բայց եթէ ձեր վրայ քաղելիք տեղեկութիւններս հաստատեն ձեր պատմութիւնը, պիտի միջամտեմ ձեզ համար, եւ չպիտի դատապարտուիք։

—Իրա՞ւ, պարոն, իրա՞ւ։

—Այո... ապահով եղէք։

—Բայց յե՞տոյ, պարոն, յետոյ ինչ պիտի ըլլամ։ Ո՞վ պիտի ուզէ զիս, ոչ ոք։ վարպետները պատժադատ ատենը չեն գար փնտռելու իրենց պէտք եղած մարդերը։

Միլպէրկի ակնարկն աւելի անուշցաւ։

—Վստահութիւն ունեցէք, Շարլօ, ես չպիտի լքեմ զձեզ։

—Ո՛հ, պարոն, որքա՞ն շնորհակալ եմ ձեզ։

Եւ յանկարծ, ուշաբերուած։

—Իսկ Պերթի՞ն, Պերթի՞ն, այն ալ պիտի պաշտպանէ՞ք... այո՛, այո՛, կը բաւէ որ անգամ մը տեսնաք զայն... Ա՛հ, հիմակ կը ցաւիմ զայն փախցունելուս։

—Թերեւս գիտէք ուր ըլլալը։ Անոր համար աւելի գէշ է ըստ բախտի թափառիլը։

—Ինծի կը սպասէ... անտառին անկիւնը... ճերմակ ճամբուն մօտը... դուք գիտէ՞ք այն տեղը, տիրուհի, ըսաւ Մառի Թերէզի... հոն պիտի միանայի անոր, եթէ յայտնէի փարախին լուսամուտէն փախչիլ։

—Կը հաճի՞ք երթալ զայն փնտռել։

—Ո՛հ, այո։

—Հաճեցէք Շարլոյի ընկերանալ, ըսաւ դատաւորը Մառի-Թերէզին։

Շարլօ և ագարակապանուհին միասին դուրս ելան։ Երիտասարդին ըսած տեղը ագարակէն հինգ հարիւր մէթր հեռի կը գտնուէր։ Քիչ ատենէն հոն հասան։

—Հոն է, ըսաւ Շարլօ ցուցնելով այն ծառը որուն տակ ամառը Պերթիին հետ կը նստէր։

Եւ հոն վազեց։

Ոչ ոք կար։

Շարլօ գոչեց.

—Պերթի՛ն, Պերթի՛ն, ե՛ս եմ, Շարլօն։

Բայց ոչ մէկ ձայն պատասխան չառաւ։ Անտառն ամայի էր։

—Պերթին տակաւին եկած չէ, ըսաւ տխրաբեկ։ Քանի մը վայրկեան սպասենք, տիրուհիս։

—Այո, այո, սպասենք, զաւակս։

Մառի-Թերէզ Լիէթին վրայ կը մտածէր։ Երբ Պերթիին անհետ ըլլար, հէք մօր սիրտը նորէն պիտի կոտրէր։

Սպասեցին։ Վայրկեան առ վայրկեան, Շարլօ կ'աղաղակէր։ Միշտ ձայն լռութիւնը։ Ի՞նչ բացատրութիւն տալ այս յապաղման։

—Պերթին խմցած ըլլալու է որ պիտի ձերբակալուիմ և ինքնին քաշ է թէ անօգուտ բան էր ինծի սպասել։ Փախած է։

Արդարեւ այդ բանը տեղի ունեցած էր։

Շարլօ ըսած էր նմա. «Գնա՛, Հիմա կը միանամ քեզ։» Պերթին կեռացած էր, բայց մինչեւ բանջարանոցին ցանկին ետեւը, ուր պահուրտած էր։

Որոշակի իմացած էր Շարլոյի բրիչին հարուածներուն ձայնը պատին վրայ։

Ցեռոյ, յանկարծ, բրիչին ձայնը դադրած էր։

—Հիմա պիտի գայ, մրմնջած էր։

Եւ վիզը կ'երկարէր, տեսնելու համար ամեն ջանք կ'ընէր, հակառակ խիստ թանձր մթութեան։

Ոչ, Շարլօն չէր երեւեր։

Փարախին ներսէն ձայներ կուգային։ Պերթին ճանչցաւ. Պլէդին ձայնը, և հասկըցաւ. Շարլօ ձերբակալուած էր։ Փախչելու ժամանակ չէր ունեցած։

Այն ատեն, սոսկմամբ համակուեցաւ և խոյս տուաւ։

Անտառ վազեց և հոն հասաւ արագաքայլ, սիրտը սեղմուած այն սոսկումէն զոր կը ներշնչէր բարձրաբերձ ծառերէն եւս առաւել թանձրացած խաւարը։

Աւասիկ նորէն ճամբայներուն վրայ էր նա, ըստ բախտի թափառելով։ Եւ հեռացած է, շատ հեռացած է արդէն երբ Շարլօ բարեկամը զինք կը կանչէ։ Չի կրնար լսել զայն։

Շարլօ և Մառի-Թերէզ ագարակ կը դառնան։

Շատ տխուր են։

Միլպէրկ կը սկսի մտահոգութիւն զգալ անոնց երկար բացակայութենէն։

Վերջապէս, կը դառնան։ Բայց Պերթիին չեն բերեր։

(Շարունակելի)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատրիարքական Դեր. Փոխանորդ Հայրն այսօր անգլիական դեսպանատունը կ'երթայ, յանուն Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր ցաւակցական այցելութիւն տալու Սըր Ռ. Հուայդի մահուան առթիւ։

Ն. Գերազանցութիւն եւրոպական տարեգլխոյ առթիւ շնորհաւորական այցելութիւն պիտի տայ նաեւ դեսպանաց ոմանց։

Էնկիւրիի առաջնորդական տեղապահ կարգուած է Արժ. Եղիշէ Վ. Գալֆաեան։ Այս անուանումը հաղորդուած է իրեն Պատրիարքական պաշտօնագրով։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Ազգային Պատրիարքարանէ

Նաղարէթեան Սահակ անուն մի կրօնաւոր, ասկից քանի մը տարիներ յառաջ ի Հռոմէականութենէ ի ծոց ազգային եկեղեցւոյ դարձած էր։ Վերջին ժամանակներն ինքնագլուխ եւ անհրաման յայլ և այլ տեղեր յածելէ յետոյ՝ վերստին դարձեր է ի Հռոմէական կանութիւն։ Ազգային Պատրիարքարանս հարկ կը դատի ծանուցանել՝ թէ յիշեալն յետ այսորիկ չէ այլ ևս հայոց եկեղեցականաց դասէն։

(ԿՆԽ+)

19 դեկտեմբեր, 1891
Ի Պատրիարքարան Հայոց
Կ. Պոլիս

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Եկեղեցասիրական հոգեռանդն բարեգործութեամբ Ազգիս հանրածանօթ Վսեմ. Մաթուս և Արիկ էֆէնտիք Ուշնեան՝ ըստ խնդրանացս բարեհաճեցան նուիրել քաղաքիս Ս. Թագաւոր Եկեղեցւոյ՝ մեծահաշիւ հրաշալի Ուխտիս, 18 հատ բիւրեղեայ մեծագիր ընտիր կանթեղներ ի յիշատակ անմահ հոգւոյ ծնողացն իւրեանց՝ արժանայիշատակ Կարապետ աղա Ուշնեանի և Նորա գերազնիւ կողակցոյն Մաքրուհի տիկնոջ, որոց յիշատակն օրհնութեամբ յաւերժացի։ Նոյնպէս իրենց առանձնական բարեպաշտութեամբ հոչակեալ Կիւլպէնկեան Մ. Սարգիս և Պատրիկ էֆէնտիք՝ ազնուասիրտ զգացմամբ բարեհաճեցան 12 հատ քանդակեալ վայելուչ կանթեղներ նուիրել Ս. Թագաւոր Եկեղեցւոյ աւագ սեղանի չուրջն գետնեղալ, երկոտասան առաքելոց պատկերոց համար՝ ի յիշատակ Մ. Սերովբէ էֆէնտի Կիւլպէնկեանի և Նորա ամուսնոյն՝ Հռիփսիմէ տիկնոջ հոգւոյն, որոց անուն և յիշատակ անմահ մնայ։

Անցեալ կիւրակէ քաղաքիս Ս. Թագաւոր Եկեղեցւոյ մէջ հանդիսական աղօթք և մաղթանք կատարուեցան առ Աստուած՝ վասն Ուշնեան եւ Կիւլպէնկեան ազնուազարմ գերդաստանաց ննջեցելոցն ի հանգիստ և կենդանւոյն անսասան պահպանութեան և արեւշատութեան։

ՀՄԱՑԵԱԿ ԵՊԻՍԿ. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ

18 դեկտ. 1891 ամի
Ց'Առաջնորդարան Հայոց
Ի Թոռոսթօ

Հանգուցեալ Գանձար Ցովհաննէս էֆ.ի դուստր և Մեծ. Ալիք Անտոն էֆ.ի կողակից

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԱԼԻՔ

Կարճատեւ հիւանդութեամբ, կատարելով իւր Քրիստոնէական պարտքերը, աւանդեց հոգին Արարչին ձեռքը։

Հանգուցեալն տխուր և սգագեաց մայրը և ամուսինը, եղբարքը և քոյրը, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները, ցաւ ի սիրտ կը հրաւիրեն զարեւակամս և ցնծօրհս գտնուելու ձանձրոյ պաշտօն պատարագին, որ պիտի կատարուի վաղուան շաբաթ օրը ժամ 5 ին ըստ թերքաց ի Սուրբ Երրորդութեան եկեղեցին, ուր արդէն փոխադրեալ է հանգուցեալն մարմինը։

Բերա 21/1 յունուար 92

ՇԱԲԱԹՕՐԵԱՑ ԱՐԵՒԵԼՔ

Արեւելքի վաղուան համարը, բաց ի իւր սովորական նիւթերէն, կը պարունակէ նաև հետեւեալ յօդուածներ.

ԶԱՑՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՑՈՎՀ. Ա. ՔՀՆԵՑ. ՄԿՐԵԱՆ

ԳՐԱԴԱՏԱԿԱՆ. Կուպէրէի Աղջիկները (Վէպ Ժան Մոռէասի և Բոլ Ասանի)
ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ.

ՑԻՇԱՏԱԿԱՑ ԱՇԽԱՐՀԷՆ (Ուխտագնացութիւն յԱրմաշ) Դ. ՆԵՄՇԷ.

ՊՈՒԼՎԱՌ ՏԻՒ ԹԱՄԲԼԻ ՈՃԻՐԸ (Մարդասպանին խոստովանութիւնը)

ՔՄԱՀԱՃՈՑՔՆԵՐ. Զարթօնք. Ես սեւը սիրեցի. Մ. Շ.

ՊՐՕՖԷՍՕՐ ՄԱՐԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ հայոց Գրականութեան մասին Ս. Պետերբուրգի համալսարանում։

Գ. ԵՒԱՆԳՈՒԼԵԱՆՑ

ԱՍԴՐԱ (Գրական Վէպ Քարմէն Սիլվայի) Թարգմ. Թ. Թ.

Արմաշու Դպրեվանուց գումն համար չորս եղներ զրկել հարկ ըլլալով, Գատարգիւղի Թագաւոր Խորհուրդը՝ Խնամակալութեան փափաքանօք՝ խնդրած էր Անատոլուի երկաթուղեայ տնօրէն Պ. Հիւկ Նէնէն որ այդ եղներու փոխադրութիւնը ձրիաբար կատարուի։ Պ. Հիւկնէն, նկատելով որ ընկերութեան կանոնք չեն ներեր այսպիսի բան մը, ինքն իւր անձնական քսակէ վճարած է յիշեալ չորս եղներու փոխադրութեան ծախքը։ Գատարգիւղի Թաղական խորհուրդը կը խնդրէ մեզմէ այս առթիւ իւր շնորհակալութիւնն հրապարակաւ յայտնել առ Պ. Հիւկնէն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԸՐ ՈՒԻԼԻԷՄ ՀՈՒԱՅԴ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՆԳԼ. ՄԱՏՐԱՆ ՄԷՋ

Երէկ, միջօրէէն կէս ժամ եւաքը, հանգուցեալ Սըր Ուիլիէմ Հուայդի հոգւոյն համար եկեղեցական պաշտօն կատարուեցաւ անգլ. դեսպանատան մատրան մէջ։

Վեհ. Սուլթանին կողմէ ներկայ էր Խարիճիէի արարողապետ Իպրահիմ պէյ։ Ներկայ էին նաեւ, Բարձր. Մեծ-Եպարքոսը, Բերայի կառավարիչ Վսեմ. Հիւսէյին էֆէնտի, Զ. չրջանակի թաղապետութեան նախագահ Վսեմ. Մաճիտ պէյ և այլ օսմ. բարձրաստիճան պաշտօնատարք ու դեսպանական մարմինք։

Արտաքին գործոց Վսեմ. նախարարը քիչ մը հիւանդ ըլլալով, իր կողմէ ներկայ էր Խարիճիէի թարգման Միքայէլ էֆէնտի։

* * *

ՑՈՒՂԱՐԿՈՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ Գործակալութիւնն հետեւեալ հեռագրերը կը հաղորդէ այս առաւօտ.

ՊԵՐԼԻՆ, 31 դեկտ.
ՀԷՆԷՔԷՊԷ

Սըր Ուիլիէմ Հուայդի համար այս առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Ս. Հեսվիճի եկեղեցւոյն մէջ։ Կայսեր կողմէ ներկայ էր իր թիկնապահներէն Հիլզէն հազարապետը։ Դեսպանական մարմինը, նախարարապետ կոմս Քափրիվի՝ ի գլուխ արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնէից, բազմաթիւ զօրավարք, և Վէլիքիա Թէօռհի անուն վիշապազօրաց գնդին բոլոր սպաները ներկայ էին հանդէսին։

Եկեղեցւոյն երէցը՝ Տ. Ճահնէլ՝ պատարագ մատուցեց։ Ցետ հոգեհանգստեան արարողութեան, մարմինն առժամապէս դրուեցաւ եկեղեցւոյն դամբարանին մէջ։

* * *

ՊԵՐԼԻՆ 31 դեկտ.

Ֆրէտերիք կայսրուհին ներկայ դրնուեցաւ Սըր Ուիլիամ Հուայդի յուղարկաւորութեան։ Մեւեռոն ժամանակ Վիքթորիա թագուհին ներկայացուց։

Ի ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏ

Մեծ-Եպարքոս Բարձր. ձեվատ փաշա երէկ կայս. պալատ գնաց եւ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունենալով, ստացաւ Ն. Վեհափառութեան հրամանները։

—Եվմտական ու Ոստիկանութեան Վսեմ. նախարարք երէկ կայս. պալատ գնացին և ստացան Վեհ. Սուլթանի հրամանները։

ՄԵԾ-ԵՊԱՐՔՈՍ ՃԵՎԱՏ ՓԱՇԱ

Մեծ-Եպարքոս Բարձր. ձեվատ փաշա, կ'ըսէ Թաքէթ, որ նոյն բարձր պաշտօնին կոչուած օրէն ի վեր Վեհ. Սուլթանի փափաքանացը համաձայն գործելով, բոլոր ազերագրերն կը քննէ և արդարութիւնն ի գործ դնելով, յայտնած է հանրութեան բարեմաղթութիւնները հրաւիրել վասն կենաց Վեհ. Սուլթանին, հրամայած է որ իրեն մատուցեալ և իրենց պատկանած պաշտօնատանց յանձնեալ ազերագրերուն հանառօտութիւնն առնուելով, ամէն երէք ամիս տեղեկութիւն առնուի թէ այդ ազերագրոց նկատմամբ ի՞նչ գործողութիւնք կը կատարուին։

ԲԱՐՁՐ. ՌԻԶԱ ՓԱՇԱ

Սպարապետ Բարձր. Ռիզա փաշա տակաւին ապաքինած չըլլալով երէկ եւս իւր պաշտօնատեղին չգնաց։

ՎՍԵՄ. ՍԱՌԻՏ ՓԱՇԱ

Արտաքին գործոց նախարար Վսեմ. Սաիտ փաշա ապաքինած ըլլալով, վաղը իւր պաշտօնատեղին պիտի երթայ։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ

Արտաքին գործոց նախարարութեան արարողապետ Իպրահիմ պէյ, իտալական դեսպանատան գործակատարն ու առաջին թարգմանն երէկ իրիկուն արեւելեան ճեպընթաց կառախումբով Ադրիանուպոլիս ուղեւորեցան դիմաւորելու համար իտալական նոր դեսպան Գ. Բէսման, որ վաղը մայրաքաղաքս կ'սպասուի։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դամասկոսի առողջապահական բարձրագոյն փոխանորդին կողմէ 18 դեկտեմբեր թուականաւ եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ վերջին 24 ժամուն Դամասկոսի մէջ հնտախտի նոր դէպք չըլլալով, առաջուան բռնուածներէն մէկ մահ պատահեր է։

ԱՌԺԱՄԵԱՑ ԱՐՁԱԿՈՒՄ

Այս աւուր Թ. Հէքէէրի մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

Պատրիարքարանի կողմէ թաղրիրով մը խնդրուած է Դատական Նախարարութենէն որ պարտքի և թեթեւ յանցանքներու համար դատապարտեալ քրիստոնեայ բանտարկեալք մօտակայ տօնական օրերու պատճառաւ երաշխաւորութեամբ առժամեայ կերպիւ ազատ արձակուին։ Դատական նախարարութիւնն ևս խնդիրը հաղորդած է Ոստիկանութեան նախարարութեան։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տպագրական Տեսչութեան կողմէ հաղորդեալ տեղեկութեանց համաձայն, Հիճազի զօրաբաժնին հրամանատար Օսման Նուրի փաշա հեռագրած է ի կայս. պալատ, թէ Վեհ. Սուլթանին կողմէ նոյն զօրաբաժնին շնորհեալ դրօշակը Ֆերիդ Ահմէտ Բաթիպ փաշայի ձեռօք անդ տարուելով, փառաւոր հանդիսիւ ընդունուեր է և ի ներկայութեան կրօնական բարձրաստիճան անձանց, պաշտօնէից, զինուորականաց ու ժողովրդեան, բարեմաղթութիւնք ըլլալով վասն կենաց Վեհ. Սուլթանին, բոլոր հրամանատարք, սպայք ու զինուորք երդում ընելով երիցս «Բատիշահըմ չօք եաշա» աղաղակած են։

Այս հեռագիր Վեհ. Սուլթանին մատուցուելով, Ն. Վեհափառութիւն գոհ մնացած է արտայայտեալ հաւատարմական զգացումներէն և հրամայած է իւր կայսերական բարեւներն հաղորդել թէ՝ հրամանատարին և թէ բոլոր զինուորաց։ Կայս. պալատն առաջին քարտուղարն հեռագրաւ հաղորդած է կայսերական սոյն գոհունակութիւնն ու բարեւները։

* * *

Վեհ. Սուլթանը՝ երկրին զարգացման ու բարգաւաճման տեսակէտով, փափաքելով որ կայս. զօրաբանակաց հեծելազօրաց թիւը պէտք եղած քանակութեանը բարձրանայ առանց եվմտական ներկայ վիճակին վնասելու, որովհետեւ հասկցուած էր թէ այդ հեծելազօրաց թիւը չհամապատասխաներ այն ատիճանին, զոր անհրաժեշտ կը դատեն պատերազմական վերջին փորձառութիւնները, հրամայած էր որ իբրեւ նոր եւ յառաջաբան Դ. զօրաբանակին չրջանակին մէջ գտնուած վրանաբնակ Աշիրէթներէ ու ցեղերէ իւր բարձր անուամբ Համիտիյէ անուն հեծելազունդեր կազմուին և այս հրամանի գործադրութիւնը յանձնած էր նոյն զօրաբանակի հրամանատար Մեհմէտ Զէքի փաշայի։ Ն. Վեհափառութիւն այսգործին ամենափոքր մանրամասնութիւններն իսկ անձամբ քննած էր։ Անցեալները Թաքէթ Վէքայի միջոցաւ ծանուցուած էր թէ մինչեւ ամառուան վերջը Կարնոյ, Վանայ, Բազէշի ու Ցիարպէքիրի չրջակայից մէջ 38 գունդեր կազմուելով, ձիերուն վրայ թուահամարներ նշանակուած եւ զօրաց անուններն և այլն նշանակուած էին։

Թէեւ ձմեռուան պատճառաւ կարելի չէր եղած չարունակել հիմնական կազմակերպութեան գործն, սակայն Վեհ. Սուլթանն որ իւր բնածին հոգածութեամբն ու եռանդովն չկաճիր այդ կարգի պարզ պատճառներու համար լքանել երկրին ու ազգին օգտակար գործերու ի գլուխ հանուիլն, երկու անդամ հրամայած է Դ. զօրաբանակի հրամանատարին՝ որ առանց ձմեռուան սաստկութեանը նայուելու այդ գործ առաջ տարուի։ Այսպէս Ցիարպէքիրի չրջակայքը բնակող Աշիրէթներէն հեծելազունդեր կազմակերպելու գործն առաջ տարուելով, Թէ մատիպատէ Իպրահիմ փաշա 39դդ. գունդ մը կազմած է երրորդ անդամ ըլլալով։ Իպրահիմ փաշա ասկից առաջ երկու գունդեր եւս կազմակերպած ըլլալով, երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշանի արժանացած էր։ Իպրահիմ փաշա ծառայութիւններ ևս մատուցած էր այդ կողմերու տրոց գանձման գործին մէջ, որ պահ մը յետաձգմանց ենթարկուած էր։ Մուսուլի կողմերը գտնուած արաբ Շեյխերն եւս հեծելազօրաց կազմութեան համար խնդրագիր մատուցած ըլլալով, անոնց հետ բանակցութիւնք սկսած են նախնական կազմակերպութեան համար։

Այդ կարգի զինուորաց համար պատրաստեալ կանոնագիրը Վեհ. Սուլթանին կողմէ վաւերացուած և Թաքէթ Վէքայի մէջ հրատարակուած էր և անոր արամադրութեանցը համաձայն կազմեալ 39 գունդերու հրամանատարներն ու սպայներն օսմանեան կանոնաւոր զինուորականներէ պիտի ընտրուին։ Հետեւաբար կայս. հրամանաւ Սպարապետի Դրան հեծելազօրաց ճիւղն սկսած է ընտրել այդ հրամանատարներն ու սպայները։

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Առողջապահական վարչութեան դեր-նախագահ Հաճի Արիֆ պէյ, դնդապետ Պոնկովսքի պէյ և զինուորական բժիշկ դեր-դնդապետ Խալրետին պէյ, որք ի Վենետիկ գումարելի առողջապահական համաժողովին պիտի մասնակցին, երէկ իրիկուն անդ ուղեւորեցան արեւելեան ճեպընթաց կառախումբով։

Զինուորական բժիշկ Նաֆիզ փաշա հիւանդ ըլլալով, անոր տեղ դեր-գընդապետ Խալրետտին պէյ գնաց։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ

Թուրքիոյ և Պարսկաստանի միջեւ կատարելի թղթատարական գործառնութեանց համար կնքեալ պայմանագրոյ օրինակները ստորագրուած եւ փոխանակուած են։

ԹԷՆԳԷՐԻ

Ի Թուրքիա ներմուծելի թէնգէքիները մենաշնորհի ներքեւ առնուած ըլլալով, թէնգէքիի մենաշնորհի վարչութեան մատ. գտնուող օսմանեան պատուիրակը խնդրած է Եվմտական նախարարութենէն այս առթիւ հարկ եղած զգեկոյցն ընել մաքսային պաշտօնէից։ Եվմտական նախարարութիւնն այս խնդիրը հաղորդած է Մաքսային վերատեսչութեան։ Արտաքին գործոց նախարարութեան ևս գրուած է որպէս զի ծանուցուի թէհրանի օսմանեան դեսպանատան այս առթիւ հարկ եղածն հաղորդել պարսիկ կառավարութեան։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՎԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ

Մաքսային վերատեսչութեան այս տարուան նոյեմբերի հասոյթն անցեալ տարուան նոյն ամսոյ հասոյթին հետ բաղդատելով, այս տարի 11000 ոսկւոյ աւելութիւն մը ձեռք բերուած է։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՆ

Սպահ, որ երէկ ծանուցած էր Պետական Խորհրդոյ մէկ որոշումն ի մասին ապահովագրուելիք կալուածոց, իւր այս աւուր թղթով կրսէ թէ կայս. կառավարութեան ծրագիր մը մատուցուեր է առաջարկուելով որ ապահովագրուելիք անշարժ կալուածոց իսկական արժէքը հասկնալու համար ընկերութիւնք կալուածատրոց դիւաններուն դիմեն ու արձանագրութեանց մէջ նշանակեալ արժէքն հիմ բռնեն և ապահովագրութեանց թուղթերու իւրաքանչիւրէն յարմար տուրք մը առնուի։ Պետական Խորհուրդը, կը յարէ նոյն թերթն, որուն յանձնուած էր այս ծրագիր, յետ խորհրդակցութեանց, նկատելով որ ապահովագրեալ կալուածոց արժէքին նկատմամբ եթէ զեղծում մը գործուի հարկ է Պատժական Օրինաց տրամադրութեան համաձայն գործել, որոշած է թէ անյարմար է ապահովագրական ընկերութիւններն աւելորդ ծախուց ենթարկել և առանց ո և է պէտք մը զգալու գործառնութիւններն աւելցնել։

ՀԱՄԻՏԻԵԷ ՀԵԾԵԼԱԶՈՒՆԴԵՐ

Դ. զօրաբանակի հրամանատարութիւնն առաջարկած ըլլալով որ նոյն զօրաբանակի սահմանին վրայ գտնուած մէկ քանի կարեւոր կէտերու ինչպէս նաեւ Համիտիյէ հեծելազունդերու կեդրոններուն վրայ ի Նորոյ հեռագրական թելերը հաստատուին, Հեռագրական վերատեսչութեան հաշուակալութեան դիւանը տեղեկագիր մը պատրաստելով մատուցած է Ներքին գործոց նախարարութեան։

ՎԱՆԱՅ ՆԱՀԱՆԳԻՆ

Վանայ նահանգին մէկ քանի գաւառակաց մէջ նախնական դատարաններ հաստատելու խնդրոյն վերաբերեալ գրութիւնք մատուցուած են Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին և Բ. Դուռն այդ մասին հարկ եղածն ի գործ դնելու համար խորհրդակցութիւններ կը կատարէ։

ՍԻԿԱՌԻ ԹՈՒՂԹ

Լէոնիտաս պէյ Պալթաճի բանակցութեան մտեր է կայս. կառավարութեան հետ, սիկառի թուղթի վաճառման մենաշնորհ ստանալու համար։ Այս առաջարկ կը քննուի մաքսային խորհրդոյն մէջ։ Երկու տարի առաջ, ֆրանսական առաջնակարգ դրամատուն մը նմանօրինակ առաջարկ մը մատուցած էր։

«ՍԹԱՄՊՈՒԼ»

Սթամպուլ լրագիրը որ անպայման կերպիւ գադարման դատապարտուած էր, ներման արժանացած ըլլալով, այսօրուանէ կ'սկսի վերստին հրատարակուիլ։

Պարսյի լրագրոյն մէջ կը կարդանք թէ Զէպիր գիւղաքաղաքին մէջ 60 տարեկան կին մը ցաղ քսան և վեց մարդու հետ ամուսնացեր և այժմ այրի է եղեր։

—Եղեռնագատ ատեանը տասն և հինգ տարուան չղթայակապ աշխատութեան դատապարտած է Անտոն անուն հովիւ մը, որ իւր կինը վիրաւորած և կինն յետոյ մեռած էր։

—Տրապիզոնէն երէկ եկած հեռագրոյ մը նայելով եէթիմ օղլու Ահմէտ անուն աւազակն, որ այդ նահանգին մէջ կ'սասպառակէր, ձերբակալուեր է Ցաթէպի կողմերը։

—Երուսաղեմայ գաւառին կալուածատրոց տնօրէն անուանուած է Մուսթաֆա Ցէէմի էֆէնտի, կալուածոց նախորդ տընօրէն Բաղէշի։

—Կայս. Իրատէ մը հրամայած է որ ձմեռուան մէջ ամեն առաւօտ թէյ տրուի զինուորաց և զինուորական վարժարանի աշակերտաց։

ԹԱՏՐՈՆ ԳԱՏԸԳԻՒՂԻ

Մնակեան էֆէնտի նամակաւ մը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ իր տնօրէնութեան ներքեւ գտնուող օսմ. թատերական խումբը ներկայացում չունի վաղը գիշեր Դատգիւղի թատրոնին մէջ։

ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ

ԲԵՐԱՑԻ

Վաղը գիշեր,
ՄԻՐԷՅԼ (MIREILLE)
Մասնակցութեամբ Ֆրանսական խումբին առաջին երգչուհի Օրիորդ Կրէժիայի։

ՀԵՒԱՏԻՐԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՆՔԱՅԻՆ

Անգլիոյ Պանքային երէկ հինգշաբթի (3 դեկտ.) հրատարակեալ շաբաթական հաշուեկշիռն հետեւեալ տարբերութիւնները կը ցուցնէ, բաղդատմամբ նախորդ շաբթուն։

Պատրաստ մետաղադրամէն պակաս է 897 հազար անգլ. ոսկի։

Պանքատուներու պահեստին վրայ աւելցած է 2167 հազար ոսկի։

Դանձերի փոխանակագրաց և այլ առեւտրական թղթոց մթերքէն պակաս է 792 հազար անգլ. ոսկի։

Հետեւապէս, Անգլիոյ Պանքային դիրքը վերջին եօթնեկին մէջ աննպատակ եղած է, քանի որ իւր պահեստը այժմ այնպէս կը համեմատի իւր յանձնառութեանց ինչպէս 36 $^{8}/_{32}$ կը համեմատի առ հարիւր։ Նախորդ շաբթուան համեմատութիւն է 40 $^{1}/_{16}$ հարիւր։

Այս պայմանաց մէջ, Անգլիոյ Պանքային Տնօրէն Խորհուրդն իւր երեկի՝ հինգշաբթի աւուր նոտին մէջ որոշեց 100ին երեքուկէս պահել զեղչի սակը։

ՊՈՒԻՐԷՇ, 31 դեկտ.—Միակ և միասարի կուսակցութիւն մը կազմելու համար Քարբ սահմանադրական խմբակին Պ. Քաթարճիի տնօրէնութեան ներքեւ պահպանողականաց հետ համաձայնութեան և ձուլման հետեւանօք, նախարարական փոփոխում մը անհրաժեշտ եղած է։ Պ. Պ. Քարբ, կերմանի և Ալեքսանդրը Մարկիլօմէն նախարարութեան մէջ կը մնան։ Պ. Պ. Մանոյի, Սթիրպէի եւ Սթուրձայի տեղ, որք իրենց պաշտօնները Պ. Քաթարճիի տրամադրութեան ներքեւ գրած էին առաջին վարիչներն, սահմանադրականաց հետ ձուլումի դիւրացնելու համար։

Զօրավար Մանօ, Թողով տրքունի կալուածոց նախարարութիւնը Պ. Քարբի, Երեսփ. Ժողովոյ նախագահութեան ընտրելի նշանակուած է։ Պ. Կերմանի եվմտական և Պ. Մարկիլօմէն գատական նախարար կ'անուանին։ Նոր նախարարք իրենց երդումն ըրին։

ՊԵՐԼԻՆ, 31.—Լրագիրք կը ծանուցանեն Բեթերսպուրկէ թէ կայսրուհին ինֆլուէնցայէ կը տառապի եւ թէ Ն. Վեհափառութիւն ստիպուած է մնալ ի Կաշինա։

ՇԹՈՒԻԿԱՐՏ, 31.— Վիրթեմպերկի Թագաւորն ու Թագուհին պիտի այցելեն Վիլհէլմ կայսեր ի Պերլին հաւանօրէն յունուար 18ին։ Կը հաստատեն թէ նոյն Վեհափառութիւնը պիտի այցելեն նաև Աւստրոյ կայսեր և Պաւէրիայի խնամակալ իշխանին։

ՀՌՈՄ, 31.— Թագաւորն ու Թագուհին երէկ իրիկուն, ըստ սովորութեան, ընդունեցին դեսպանաց մարմինը և դեսպանուհիք եւ։ Լրագիրք կը ծանուցանեն թէ դատական նախարար ֆերրարիս հրաժարեր է։

ԼՈՆՏՈՆ, 31.—Թայմս կը հաղորդէ թէ Սըր Տրըմընտ Ուօլֆ հաւանօրէն պիտի յաջորդէ Սըր Ուիլիէմ Հուայդի։ Ուրիշ կողմէ կըսեն թէ Մատրիտի անգլ. դեսպան Սըր Ֆորտ պիտի յաջորդէ։

ԱԹԷՆՔ, 31.—Կառավարութիւնը եւրեսփոխանական ժողովոյ ներկայացուց Գելսպոնեի երկաթուղեայ ընկերութեան պայմանագրի մասին Միլի-Թալանթա գծին աշխատութեանց չարունակման։ Ծրագիրը չի պարունակեր սնանկ հռչակեալ նախորդ ընկերութեան գործաւորաց վճարումը։

ՖՈՒՌՆԻԷԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԷՆ

ԲԵԴԵՐՍՊՈՒՐԳ, 30 դեկտ.— Զրոյց կը շրջի թէ Զարը որոշած է պաշտօնանկ ընել Մոսկուայի կառավարիչ Սէրկիոս Մեծ-Դուքսը։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 20 Դեկտեմբեր

Տարեգլուխ [Ն. Տ.] պատճառաւ Պորսան գոց է այսօր։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

ԲԱՐԻԶ, 31 Դեկտ., ժամ 3 վայր. 03 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	94 92 $^{1}/_{2}$
» » 4 $^{1}/_{2}$ %	102 55
Օսմանեան քոնսոլիտէ Սէրի Դ.	18 45
» երկաթուղի	64
» Ռեժիի բաժնեթուղթք	346 25
Պանք Օթօման	545
Սուսիէթէ ժէնէրալ	— —
Գրէտի Լիոնէ	795
Իտալական Ռանթ 5 %	91 70
Բրիտանական Թրէյտ (1890)	418 75
Եգիպտական մթացեալ	480
Օսմ. մնաց. արժեթուղթ	448 75
Օսմանիյէ (Օսմանեան քոնսոլիտէ)	— —
Զէր Լոնտրայի վրայ	25 19

ԼՈՆՏՈՆ, 31.— ժամ 5 վայր. 11 երեկոյ

Անգլ. քոնսոլիտէ	95 37
Օսմ. » Սէրի Դ.	18 25
» » » Ա.	44 $^{1}/_{4}$
» » » Բ.	25 $^{1}/_{8}$
» » » Գ.	18 $^{3}/_{8}$
Փոխառութիւն 1877	91
Պանք Օթօման	11 81
Եգիպտական մթացեալ (Իւնիֆիկէ)	95 $^{1}/_{4}$
» առանձ. (բրիվիլէժիէ) 1890	99 $^{1}/_{2}$
Տօմանիալ (փոխառ. Ռուշիլտ)	101 $^{1}/_{2}$
Լուսական 1890	— —
Աւստրիական երկաթուղի	22 $^{1}/_{2}$
Գասապայի երկաթուղի	15 $^{1}/_{2}$
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	25 424

ՎԻԵՆՆԱ, 31.— ժամ 4 վայր. —

Օսմանեան երկաթուղի	31
» Ռեժիի բաժնեթուղթք	160 25
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	118 30
» Փարիզի »	46 82

ՊԵՐԼԻՆ, 31.— ժամ 2 վայր. 30

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 235
» Փարիզի »	81 45
Բուլղ թղթադրամ	— —
Օսմանեան երկաթուղի	60 20
Օսմ. քոնսոլիտէ Սէրի Դ.	— —
Օսմ. Ռեժի	173

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԷՏՄՈՒՆԴ ՍՓԷՆՍԸՐ

Զօսրբի մահէն մինչ Էլիզապէթեան դարը (1400—1557) գրական անշարժութիւն մը կը տեսնուի։ Զարմանալի պիտի թուի թէ ինչպէս Զօսրբի նման հանճարի մը արտադրութիւններ մոռացութեան դատապարտուեցան։ Բայց եթէ կարդանք անգլիական պատմութիւնը, պիտի տեսնենք այս գրական անգործութեան պատճառը։ Պատերազմ Ֆրանսայի հետ, նաեւ երկու Վարդերու։ Ներքին պատերազմը, կ'ըսպառէր անգլիական ազգին կորովը։ Նոյն ատեն փոխանցումի դարն էր ընդհանուր Եւրոպայի մէջ։ Եւրոպա Միջին-Դարի խաւարակուռ օրերէն պիտի անցնէր ներկայ փառապանծ դարին։ Եւ ի՜նչ գէպքեր կը պատահէին յայնժամ։ Ցոյն գրագէտներ կերթային յեւրոպա և կը տարածէին հին հելլէն գրականութիւնը։ Տըպագրութիւնը, աշխարհի գիւտերուն մեծագոյնը, կը կատարուէր։ Ամերիկայի գիւտը Եւրոպան ծանօթութեանց գումարը կաւելցնէր։ Բոլոր այս փոփոխութեանց ներքեւ՝ Անգլիա, ժամանակ չունէր գրականութեամբ զբաղելու։ Հետեւապէս աղքատ էր արտադրութեամբ այս դարաշրջանի։ Հազիւ կան մի քանի գրական գործեր որք գրականութեամբ զբաղողներու համար միայն անցողակի կրնան ուշադրութիւն գրաւել։

Փոխանցումի դարին հետեւեցաւ Էլիզապէթեան դարը։ Հակնկալու համար այս գրական զարմանալի գործունէութիւն որով կը պանծայ այս դար, պարտինք նկատողութեան առնուլ մի քանի բաներ։ Անգլիական լեզուն գտած էր իր ուղղութիւն, և անցած էր ի չարս Եւրոպեան արդի լեզուներու։ Նաեւ անգլիական մշակ դասին միտքը սկսած էր զբաղիլ զանազան խնդիրներով։ Երկար ատենէ հետէ կղերը կ'ըսէր թէ չէր արժեր ապրիլ, թէ տգեղութեան եւ խայտառակութեան մի խառնուրդ է մարդկային մարմինը, իսկ մարդկային միտքը՝ տկարութեան և խաբէութեան մի նշան։ Այս ազդեցութեան ներքեւ, իր վրայ անվստահ, անգլիական միտքը ժամանակ չունէր արտադրել ընտիր գործեր։ Բայց այժմ փոխուած էր ամէն ինչ։ Իրենց գիտական և իմաստասիրական հետազօտութեան մէջ անգլիացի անհատներ տեսան թէ խաբուած էին, թէ կարեւորութեան արժանի մի բան է կեանքը, և թէ մի հրաշակերտ է մարդկային միտքը։ Եւ կարեւորութեան արժանի դատելով մարդկային միտքը, նոքա սկսան ուրիշ ուշադրութեամբ կարդալ գրագէտին արտադրութիւնը որ հայելին է մարդկային ընդհանուր միտքին։ Հելլէն և Լատին գրականութիւնները տարածուեցան անգլիացւոց մէջ, և գրագէտին միտքը հարստացաւ ճոխ գաղափարներով և ճարտասանական ընտիր ձեւերով զոր երբէք տեսած չէր նախագոյն։

Էլիզապէթեան դարու ոչ թատերգակ բանաստեղծութեան մէջ կարգով առաջին կը հանդիսանայ Թոմաս Սաքվիլ որ գրեց Հայելի Պաղծոնէից անուն գործին ամենէն կարեւոր մասերը։ Եւ եթէ բանաստեղծ այս մասեր իր ժամանակակից գրագէտներու արտադրութեանց հետ որ կերեւին գիրքին ուրիշ մասերուն մէջ, կը տեսնուի Սա

յետոյ, մեծագոյն անգլիացի բանաստեղծը։ Նա ծնաւ 1552 ին ի Լոնտոն և կըրթուեցաւ Քէմպրիճի նշանաւոր համալսարանին մէջ։ Իր ուսումն աւարտելէ յետոյ, որոշեց զբաղիլ գրականութեամբ, և գրեց Հովվերգս Օրացոյցը որ երեւան հանեց նորա բանաստեղծական բարձր տաղանդը։ Նոյն ատեն իր բարեկամներէ մին ծանօթացուց զնա Սըր Ֆիլիփ Սիտնիյի որ մեծ յարգանք ցուցուց նմա, հրաւիրեց զնա իր տունը և մղեց զնա ի գրականութիւն։ Յայնժամ Սփէնսըր սկսաւ դիմումներ ընել ժամանակին հարուստ անձերու որպէսզի նոցա օգնութեամբ կարող լինի նուիրել ինքզինք գրականութեան։ Արդի անգլիացի գրագէտը չը զիշանիր այսպիսի բանի մը, վասնզի գիտէ թէ իր աշխատութիւն նիւթապէս ալ պիտի վարձատրուի հասարակութենէն եթէ արժանիք ունի։ Բայց յայնժամ Սփէնսըր ճիշդ Հայ գրագիրներու վիճակը ունէր։ Պարտ էր նախապէս ճարել իր հացը և յետոյ աշխատիլ գրականութեան։ Շնորհիւ իր բարեկամներու, Սփէնսըր ներկայացուցաւ Էլիզապէթ թագուհիին որում նուիրեց իր գրական տաղանդ։ եւ թագուհին չը զլացաւ նմա իր օգնութիւն։ Մերձ ի Քօրք՝ յիռլանտա՝ անգլիական երեք հազար արտավար հող շնորհուեցաւ Սփէնսըրի որ, վայելելով յայնժամ խիստ գեղեցիկ մի տեսարան այլ ենթակայ իռլանտական ժողովրդեան ատելութեան, գրեց իր ամենէն կարեւոր բանաստեղծութիւնը, Յաւերժահոգ Թագուհին։ Տարեկան թոշակ ալ կապուեցաւ նմա։ 1598 ի դէպքերուն Սփէնսըրի դղեակն այրեցաւ և փոքրիկ զաւակը մեռաւ։ Զգածեալ այս կորուստներէն, Սփէնսըր քաշուեցաւ ի Լոնտոն ուր մեռաւ 1599 ին և թաղուեցաւ Ուէսթմինսթրի Աբբայարանը մերձ Զօսըրի շիրիմին։

Իր փոքր գրութեանց մէջ, ամենէն նշանաւորն է Էպիթալամիոն (Հարսանեկան երգ) անուանեալ եւ իր ամուսնութեան առիթով գրուած բանաստեղծութիւնը։ Այս գործի մէջ, Սփէնսըր կը ցուցնէ իր անհուն սէր առ իւր ապագայ ամուսին։ Զգածեալ եւ յուզեալ իւր սիրէն, նա կը գործածէ այնպիսի սքանչելի նմանութիւններ եւ փոխաբերութիւններ, իր ճարտար գրիչին ներքեւ կը վարէ այնպիսի սքանչելի եղանակով անգլիական լեզուին անվերջ բառերը եւ ի յայտ կ'ածէ այնպիսի մի եռանդ որ կրնանք ըսել թէ այս փոքր բանաստեղծութիւն կը գերազանցէ իր տեսակին մէջ բոլոր ուրիշ գործերը։ Աշխարհի գրականութեանց մէջ թանկագին մի գոհար է այն ըստ Հալամի և այլ քննադատներու։

Բայց, անտարակոյս, Սփէնսըրի գլխաւոր գործն է Յաւերժահոգս Թագուհին, որ կը ներկայէ ասպետական դարու վեհ և փայլուն կողմը։ Հետեւապէս այս մասին կը հակառակի Տօն Քիշոթի, Սպանիացի մեծանուն հեղինակին գործին, որդ նը-պատակն է ծաղրել ասպետութեան տըզայական և ոչինչ գաղափարները։ Այս բանաստեղծութեան դիւցազն է Իշխան Արթուր, Սաքսօն ցեղին առասպելական մեծագոյն անձնաւորութիւնը, որ այցելութիւն մը կընէ Յաւերժահարս Թագուհիին ապարանքը ուր մի մեծ խնդոյք կայ տասներկու օրերու համար։ Հոն կայ յոյժ գեղանի մի կին որոյ ձեռքը կը խնդրեն տասուերկու ասպետներ։ եւ որպէս զի յայտնի ըլլայ թէ ո՛վ պիտի տիրանայ այդ կնոջ իր գերազանց քաջութեամբ եւ սրբութեամբ։ այս տասուերկու ասպետներ կ'ելնան ճանապարհ։ Բայց այս ճամբորդութեանց միայն վեցը հրատարակուած են վեց գլուխներու մէջ։ Առաջին գլուխին մէջ կը նկարագրուի կարմիր Խաչի Ասպետին շահատակութիւնները որ կը ներկայէ Սրբութիւնը։ Երկրորդ գլուխը կը պատմէ Սըր Կիւյոնի քաջագործութիւնները որ մարմնացումն է ծուժկալութեան։ Այսպէս կը շարունակուի։ եւ, այս ասպետներու դէմ կելնեն դիւական անուններու ներքին մղութեանց մարմնացումներ։ Այս տասուերկու ճամբորդութեանց մէջ Սփենսըրի նպատակն էր ցուցնել թէ ինչպէս Իշխան Արթուրի մէջ միացեալ էին բոլոր առաքինութիւնները եւ անտարակոյս նմա պիտի լինէր այդ յոյժ գեղանի տիկին։ Բայց Սփէնսըր այնչափ հոգածութիւն ցոյց տուաւ մանրամասնութեանց նկատմամբ զի իւր այս գործ կէս կը մնար յոյժամ կը վերջանար իր կեանքը։

Այս այլաբանութեան մէջ Յաւերժահարս Թագուհին կը ներկայէ Աստուածային փառքը։ Իսկ այն յոյժ գեղանի տիկինն է Երկնային վայելքը։ Տասուերկու ասպետները մարմնացումն են տասուերկու առաքինութեանց։ իսկ Իշխան Արթուր կ'անձնաւորէ գերագոյն առաքինութիւնը, վասն զի իր մէջ կը բովանդակէ բոլոր առաքինութիւնները։ Այս ասպետներ ոչ միայն քաջ են, այլ նաև սուրբ, աղնիւ և անարատ, եւ այն անհատը որ կը կրէր իր մէջ բոլոր առաքինութիւնները, կարող պիտի ըլլար գտնել այն գաւաթը զոր Քրիստոս գործածեց Տէրունական Ընթրիքի սեղանին վրայ եւ զոր սատանայական ճարպիկութեամբ գողցած էին դեւերը։ Գրականութեան մէջ առաջին անգամ Սփենսըր կը մտածէր սա գաղափար, թէ մարդ պարտի ըլլալ քաջ եւ առաքինի միանգամայն, թէ լոկ քաջութիւն առանց ուրիշ յատկութեանց ոչինչ է և վնասանգաւոր։ Իշխան Արթուր, գերազանց իր քաջութեամբ և առաքինութեամբ, պիտի գտնէր այն գաւաթը ու պիտի վայելէր երկնային երջանկութիւնը։

Իր այս այլաբանութեան մէջ Սփէնսըր ունի գլխաւոր երեք յատկութիւններ որք հակասական պիտի թուին։ Նախ, պատմութիւնը փոխ առնուած է ասպետական դարի առասպելներէ որք մեր ծիծաղը կը շարժեն այժմ։ Երկրորդ, իր բարոյական զգացումները քաղուած են Պղատոնի և Քրիստոսի վարդապետութիւններէ։ իսկ տաղաչափութեան մէջ ամենուրեք կը տեսնուի իտալացի մեծ բանաստեղծներու ազդեցութիւնը։ Կարդալով իր գործը, չենք լար կամ խնդար։ մեղմ է իր ազդեցութիւն։ Նման այն երաժշտական եղանակներու որք մեղմով կ'ազդեն մեր ջիղերու վրայ և կը թողուն զմեզ մշտատեւ արբշռութեան մէջ, Սփէնսըր չը զուարթուցանէ զմեզ։ Նա կատարելապէս յաջողած է իր գաղափարական մարգու մը նկարագրին մէջ։ Նաեւ Սփէնսըր կը ցուցնէ թէ անհուն սէր ունէր նիւթական եւ հոգեկան գեղեցկութեան համար։ Իր գրութեան մէջ վեհութիւն մը կայ։ Նա երբէք չստորնանար։ Իր անհատներ միշտ գերազանցապէս վեհամիտ են։ եւ իր տաղաչափական կարողութիւն անհուն է։ Ճարտասանական ձեւեր լեցուն են ամենուրեք զարմանալի գեղեցկութեամբ։

Այս ամեն առաւելութեամբք հանդերձ, Յաւերժահարս Թագուհին ունի բազում թերութիւններ։ Նիւթի միութիւն չը կայ հոն։ Ընթերցողը կը կարդայ եւ կը կարդայ նկարագրութիւն այնպիսի մարդերու որք միայն մէկ նկարագիր ունին։ Սըր Կիւյոն մարմնացումն է ժուժկալութեան։ չունի մի ուրիշ նկարագիր։ Երբ քիչ ատենէն գրենք Շեյքսպիրի վրայ, պիտի տեսնենք թէ ո՛րչափ բազմակողմանի է մարդկային նկարագիրը։ Բայց Սփէնսըրի մէջ չենք տեսներ մի անձ որ բազդաբեր նկարագիր մը ունենայ։ եւ հետեւապէս իր անձեր կը գործեն, բայց ոչ մեր աչքերու առջեւ, այլ օդին մէջ։ Կը զգանք թէ շատ փայլուն արարածներ են նոքա, սակայն չեն ապրիր մեր մթնոլորտին մէջ եւ չեն պատկաներ մարդկային մեր ցեղին։ Թէեւ սքանչելի են իւր նկարագրութիւններ, վասն զի Սփէնսըր կը պատկերէ բնութեան գեղեցկութիւնները մեր աչքերու առջեւ, սակայն իրական չեն իր անձեր։ նոքա չեն ապրիր, այլ նման մի պաճուճապատանքի կը շարժին ուրիշի մը ազդեցութեամբ։ Հետեւապէս ձանձրալի է Սփէնսըրի այս գործ։ Մարդ կը ձանձրանայ կարդալով նոյն անձին միեւնոյն վսեմ գործերը կրկին եւ կրկին, եւ երբ, բնականաբար, կը զլանայ լուծել այլաբանութիւնը, յայնժամ անկարելի կը լինի կարդալ զայն։ Եթէ Սփէնսըր չունենար այս Թերութիւն, շատ աւելի մեծ բանաստեղծ մը եղած պիտի ըլլար։

Սփէնսըր բանաստեղծութեան հետ մը-ջակեց նաեւ արձակը, եւ գրեց Իրլանդայի երջերու վրայ դ Տեսութիւն անուն գիրք մը։ Սակայն Էլիզաբէթեան դարու գլխաւոր արձակ հեղինակն է Պէյքն որ էր ըստ Փօփի «աշխարհի ամենէն փայլուն և ամենէն հանճարեղ անհատը»։ Յաջորդ յօդուածով մը պիտի տեսնենք թէ իրր իմաստասէր և իրր գրագէտ ի՞նչ մեծ դեր կատարեց Պէյքն որոյ հանճարի հսկայ ծառը տարածեց ամենուրեք իր արմատներ եւ սփռեց գիտութեան, լուսաւորութեան և գրականութեան սերմերը Եւրոպեան քաղաքակրթութեան բեղմնաւոր հողին վրայ։

Ե. Գ. ԷՐԿԱՆԱՆ

ՄԵԲԵՆԱԳՈՐԾԻՆ ՈՐԴԻՆ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Ժան-Մարի Լըկօրք անարատ արեամբ պզտիկ Պոբթօն մըն էր։ Տասներկու տարու էր, խոպոպեալ, երկարդեղձան մազերով, նուրբ և ճերմակ մորթ մը, և շատ թանձր սեւ յօնքերով մրոտուած մթին դեղեցիկ աչքեր, տարապայման կերպով երկար, սև արտեւանունքներ, կորացած և թաւարծի։

Աղուորիկ և խելացի տղայ մըն էր, զոր Ռէնի կայարանին բոլոր պաշտօնեայները կը պաշտէին։

Իր հայրը Իվ-Մարի-Լըկօրք մեքենագործ էր—լուրջ և ազնիւ մարդ մը որուն վրայ կարելի է վստահիլ։—կ'ըսէին քննիչներուն տեղեկագիրները։

Իր մայրը, Բօրնուայլի էն ազնուական և էն վաղեմի ընտանիքներէն միոյն մէկ աղքատ մնացորդը, մեռած էր իր հինգերորդ զաւակը ծնած ատեն։

Ժան-Մարի, իր անդրանիկը, ժառանգած էր իր մարմարեայ մորթը, հին ցեղերու փափուկ ճաշակները, և իր տոհմին յատուկ չքեղ մազերը։ իր հօրմէն ստացած էր ոսկրային կորովի կազմուածք մը, արդէն պնդացած մկանունք մը, աղդու նայուածք մը՝ որ յատուկ է, մթին դիշերներու մէջ, փոթորիկներու, մրրիկներու, անձրեւներու ատեն տիրող, լրտեսող, պատասխանատու մեքենավարներուն։

Պզտիկ Ժան-Մարի դրեթէ միշտ կարդին առաջինն էր։

Այդ օրը—արձակուրդի հինգշաբթի մըն էր—ծեր կին մը, մանկիկները կը խնամէր, իր թոռները և եղբայրները։ ինք, մե՛ծ «պատանի» մեկնեցաւ ձեռքերը գրպաններուն մէջ դրած, դէպ ի երկաթուղին։

—Այսօր հայրդ «325» թիւը կը վարէ։ հարցուցին իրեն երկու աշխատաւորներ, մինչդեռ ինք, Ալմայի կամուրջին վրայ, ուշադրութեամբ կը դիտէր, իրմէ տասը քայլ փար, նորակերտ կառքերուն փորձերը։

Ժան-Մարի դարձաւ և իր աղուոր, յուզիչ գլուխը վերցուց, կամուրջին տակէն դուրս ելնող և խուլ, ծանր, բիրտ կերպով շնչող վայրաշարժի մը ժայթքած մուխին մէջէն։

—Այո՛, պարոն Լըմէօն... և կարծեմ վաղն առաւօտ 19 ով պիտի մեկնի։

—Ի՞նչ աղէկ գիտէ, մենք «նորէն» գաւաթ մը պարպելու կ'երթանք, մէկ հատ մըն ալ դուն կ'ուզե՞ս, պտրտիկ, մենք կը վճարենք...

Ճշմարիտ Պոբթօն մը, նոյն իսկ տասուեկու տարու, երբէք չընկրկիր գաւաթ մը ընպելիի առջեւ, երբէ՛ք։

Ծղան հետեւեցաւ ելիկու մարդոց, շատ հպարտ, և, իր մրգոգիի խոշոր բաժակը մէկ ուսմով կէս ըրաւ։ Զինքը դրացի ծխավաճառին խանութը խրկեցին։ Երբ վերադարձաւ, երկու չինականները իր ըմպելիքին մնացորդին մէջ չորս գաւաթ քօնեաք լեցուցած էին։ յանկարծական ի՞նչ հանճարեղ դաղափար, ի՞նչ գեղեցիկ խեղկատակութիւն։ «յափրացնել» ստահակը, ի՞նչ զուարթալի բան։

Պզտիկը բաժակը նորէն չընթանցը տանելով իսկոյն հասկցաւ այն խաղը զոր խաղցած էին իրեն, բայց գոռոզութենէն՝ բնաւ յայտնի չըրաւ, քաջութեամբ, յանձնապատանութեամբ պարպեց իր բաժակը, մինչեւ յատակը, շնորհակալ եղաւ և հօրն ընդառաջ գնաց։

Բայց մեքենավարին չհանդիպեցաւ որ արդէն հասած էր։

Ցոդնած տասը ժամու աշխատութենէն, ոտքի վրայ, մարմնոյն կէսը արած, միւսը արագ ընթացքին պատճառած հովէն սառած, առանց քաղաք երթալու, մեքենավարը, չուտ մը իր տունն էր դացած ամենէն կարճ ճամբայէն, նեղ արահետի մը մէջէն, չուտ մը լուացուելու և քնանալու համար։

Իրեն օգնականը, մեքենան առած և պահեստի տեղը տարած էր, 3672 թիւ մեքենան։

* * *

Ա՜հ, պզտիկ Ժան-Մարի, ի՞նչ աղէկ կը ճանչնայ այդ մեքենան։ Ամեն կանանց և ամեն մարդոց այդ չփնացած տղան, թոլլատրուած էր մթերանոցը մտնելու, պաշտօնէից յատուկ ճանապարհէ մը— պա՜հ— որպէս թոյլ կուտան դղեակի տղայոց, որ իրենց հայրիկին ձիերը այցելեն։

3672 մեքենա՛ն։

Ժան-Մարի կը դառնար անոր չուրջը, համարձակ, տիրող և ծանօթի պէս, սուլելով։

Փայլուն էր, լուսափայլ, իր հսկայ կաթսայով, իր անհեթեթ անիւներով, իր խոշոր գլաններով, իր ոսկեվառ պղինձներով, քառաշրջաւ ուրացող ձիու մը սրունդներուն պէս երկարած ճերմակ պողպատէ երկար ձողերով։

Եւ իր երկու հսկայական, երկաթեայ խիցերուն (tampon) լանջը ուռած, ցցուա՛ծ։ ո՞վ պիտի կրնայ դիմանալ իր մեծապա՛զթ բաղխման։

Ժան-Մարի չէր գիտեր թէ ի՞նչ ուներ, երակներուն մէջ կրակ կը հոսէր։ աչքերուն մէջէն փայլակներ կ'անցնէին։

Այլ եւս ինքզինքը չէր կրնար զըսպել... պէտք էր—վայրկեան մը, գոնէ վայրկեան մը—ինք որ այնքան իմաստուն բնաւորութիւն մը ուներ կ'ուզէր էլէրին վրայ երթալ—վասն զի էլէր կը կոչուէր, 3672ը՝։

Շուրջը դիտեց դաղտագողի։

Շատ հեռուն, ածխակառքերուն ետին, մարդ մը միայն կար, որ փոս մը կը պարպէր ինքաշարժ թիերով... կռնակը իրեն դարձուցած։ Վերջապէս օրուան էն պատեհ ժամն էր աս, մը-թերանոցներու մէջ արձակուրդի խաղաղ ժամը, յորում պաշտօնեաները խմելու կ'երթային։ Հեռուէն, ելեքտրական զանգակ մը կը հնչէր դողդոջուն։

Երկու ոստիւնով, Ժան-Մարի, վայրաշարժին վրայ մագլցեցաւ։

Ի՜նչ աղէկ էր հոն։ Ի՞նչ հպարտութիւն։ Դէլէրին վրայ։ Ի՞նքն էր այդ վայրկենին էլէրին տէրը։

Առանց ադմուկի կրակարանին դուռը բացաւ։ Օ՜ֆ, ի՞նչ տաք է։ Ի՞նչ հնոց։ Անգայտաչափին սա սեղը, ջրի հարթաչափը, ահա՛ ինչ որ պէտք էր բնաւ աչքէ չը կորսնցնել ճանբայ ըրած ատեն։ ինչպէս նաեւ պէտք էր ուշադրութիւն ընել երկաթէ գծերուն, կլոր, խոշոր ապակիներուն մէջ, մանաւանդ խաւար ատեն։

Եւ մտածել թէ ուրիշ բան չուներ ընելու բայց եթէ դարձնել անիւը քաղեցնելու համար։ թեթեւակի քաշել, հոն, կանանոցէն վրայ— այս լուսաշող բռնատեղը— և սա գլուխ տալ։

Քի՛չ մը։ միայն քիչիճի՛կ մը։ փորձելու համար, 3672ը մէկ մէթր յառաջացնելու համար։

Շոգիի ցա՛յտ մը, ուրի՛շ մը, ուրի՛շ մը աւելի ուժգին, աւելի չուտ։ Ծուխի սաստիկ ժայթքում մը, հրակայ ձիու մը ռնգերէն նետուածի պէս, ծանր զանգուածը կը դղրդի, կը գլորի, մթերանոցէն դուրս կ'ելնէ։

Պաշտօնեայ մը կ'երեւայ հեռուէն։ Ծղան կը վախնայ, կը տատամսի, կը խռովի, կը խենդենայ, կուզէ մեքենան ետ ընել, կը սխալի, իր բոլոր ուժովը կայծակնացայտ լծակը կը քաշէ։

Դէլէրը կը խոյանայ, իրը թէ խիտանի մը կատաղի հարուածներուն տակն ըլլար...

Օ՜հ, ի՜նչ թեթեւ է իր բեռը։ Ցառաջ։ ամենա՛ն արագութեամբ ինք որ վարժուած է նետի պէս սուրալու, նոյն իսկ 100,000ներով քիլոմէթր։ Ցառաջ, յառաջ, հիմայ կը խինջէ, կ'ոգեւորի, կը սահի, կը սրանայ զուարթ, ազատ։

Պոէսթի, Ռիյոնի, Սէն Մալօի երեք ճիւղերուն աջյանողը, ապտած, դուրս կը նետուի իր պահնորդարանէն։

Դեռ նա իր կարմիր դրօշը չի պարզած, կայարանի տեղակալ մը, ճերմակ գլխանոց դրած, վարը, ետին, խենթի պէս թեւերը կը շարժէ։ Գնդերը անցած է ամեն կայանները, ամէն նուիրական նշանները, հետեւած է այն ուղիներուն՝ որք կանոնաւորապէս դէպ ի Սէն-Մալօի գիծն են ուղղուած, և խոյս կ'ուտայ, յորձանքի պէս։

Ծեր աքցանողը անցած ատեն հաղիւ ժամանակ ունեցած էր ճանչնալու պզտիկ Ժան-Մարին, — իր հօրը ոսվորական տեղը կայնած — հոն սարսափէն քարացած, դիակի մը պէս դժգոյն, կարծես ներողութիւն և օգնութիւն կը հայցէր, չափազանց բացուած իր խոշոր աչքերով, իր երկար մազերը ետին ծածանուած, ծուխին մէջ։

Արդէն հեռուն, շատ վաղը, կը տեսնուին ուղիին միւս հսկողները, բազուկնին տարածած, կամ դրօշ ի ձեռին, որք շարժմունքներով կը խօսին, կարծես աղաղակներ կ'արձակեն։

Բայց ո՞վ կը համարձակի նետուիլ այս կատղած Լեւիաթանին առջեւ, ո՞վ։ ի՞նչպէս անոր բաշերուն վրայ նետուիլ, անոր տիրանալ ուրիշ միջոց չ'կայ բայց եթէ հեռանալ։ Ամեն մարդ իր տեղը։

Եւ էլէրը կ'անցնի, մարտահրաւէր մռնչիւն մը արձակելով։

* * *

Ռէնի կայարանին պաշտօնեայն հեռագրին վրայ կը յարձակի։

Իր հեռագիրը հաղիւ հաղորդուած է երբ Պեթթօնի կայարանին պետը (ի՜նչ բանի կը ծառայէն անյաղող նը-յանները) կը տեսնէ էլէրը որ ուրականի մը պէս կը սուրայ։

Ի՞նչ ընել, Աստուած իմ։ եթէ ոը-զան կարենար միայն պակեցնել, տեղափոխել շոգի՜ն։ Ինքը միայն կրնայ սանձահարել ճիւաղը։ Կը պօռան իրեն, կ'ուռնա՞ն իրեն։

Ի Զո՛ւր... մռնչելով, սոսկալի 3672ը անցած է։

Եւ միակ ճանբան է սա՛... և մէկ կայարան միայն կայ Քօվպուրկէն մեկնող ճանբորդներու 22 թիւ կառաքին հետ անխուսափելի բաղխումէն առաջ։

Օ՜հ, Դատուած, միակ, անհրաժեշտ որոշումը պէտք է գործադրել, իրը ոճրագործ չդատապարտուելու համար։

—Հեռագի՛րը... նորէն...

— Պե՛տ... պե՛տ... ապահովութի՛ւն... չո՛ւտ... ասեղները կարգադրեցէք... փախած մեքենան գծէն դուրս հանեցէք։

—Ա՛. Հ՛. (Աղէկ... հասկցուա՛ծ)։

—Երեք հոգի կ'երեւան կարմիր դրօշներ ի ձեռին։ Երկուքը առաջ կը վազեն, գծին երկու կողմերէն, ըստ սովորութեան, աւա՛ղ։ Սէն-Ժերմէն-Սիւռ-Իլի կայարանին պետը և իր յարդարիչն են։ Միւսը, երրորդը, կապոյտ զգեստ մը հագած, խաչած կաչիէ գլխանոց մը դրած է։

Այս ծերը իր խոշոր կաչեցած ձեռքին մէջ բռնած լծակը կը դարձնէ — ոսկիէ ծաղիկներով մոյնինեներու հիանալի փունջի մը քով։ Դահիճն է դա։

Ահա՛, հրէշային անասունը, կատաղի, դժոխային անասունը իր ճանբուն վրայի խոտերը կորացնելով, իր ետին փոչով և պզտիկ գայլախաղներու ամպեր պատուաքելով։

Բնազդաբար, պզտիկ Ժան-Մարի, իր բազուկները դէպ ի երկինք է բարձրացուցած։ (Հիմա վերը գտնուող բարեպաշտուհի Պոբթօնը, իր մայրը, այսպէս աղօթել կը սորվեցնէր իրեն, երբ սա վարդակարմիր և մինիմինի, անոր ծնկերուն վրայ նստած կը ժըպտէր)։ Ցեսան զայն, բան մը ըսել կ'ուզէր, բերանը կէս մը բացուած էր, բայց բան մը չեն լսած։ իր խարտեաշ մազերը կը ծփային։

Լմնցած է՛։ Գնդերը ուղղ գծէն դուրս է ելած։ Ժանդոտած երկաթներով, շեղ պզտիկ ճամբէն կ'երթայ, առ առաւելն 400 մեթր։

Երկու երկվայրկեա՛ն։

Խոյի խլացուցիչ հարուած մը՝ տախտակները կը ջախջախուին, երկաթի, կտորները կը խլուին, հողը տակնուվրայ կ'ելլայ, կը քանդուի, կը բբուի, և էլէրը կը պառկի, շոգւոյ և փոչւոյ ամպի մը մէջ։

22 թիւ կառաշարին ճանբորդներն աղատեցան, բայց հոն, ոսկեդոյն մոշենիներուն տակ, խաչած պզտիկ դիակ մը կայ փլատակներուն և մնացող ածուխին մէջտեղը։ „ԲԻԷՌ ՏԻՒՕ

Թարգմ. ՕՆՆԻԿ-ԵՐՈՒԱՆԴ

Գաղղիւղ

ՄԻՍՔՈՒՊ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

ԲԱՒԱՐԱՆ

ՖՐԱՆՍԷՐԷՆԷ ՀԱՅ-ԱՇԽԱՐՀԻԿ

(Պաղտատլեան Տպագրութիւն)

Գոհութեամբ կը ծանուցանեմք թէ սոյն ընդարձակ բառարան, այնչափ գովեստիւք գնահատեալ շատ մը ձեռնհաս անձերէ, աւարտած է բոլորովին։

Իւր ճոխագոյն պարունակութեամբ, հայերէն համանշանակներու ճշդութեամբն, շատ մը նորակերտ և գաւառական բառերովն և ճշդմամբք՝ բազմաշխատ հեղինակին սոյն երկն անհրաժեշտ գործի մ'է թէ թարգմանչաց, թէ ուսանողաց, և թէ առ հասարակ ամէն անոնց որք կ'զբաղին Ֆրանսերէն լեզուով։

Ֆրանսերէնի մէջ գործածական բոլոր բառերն, ոճերն ու ասացուածներն հաւաքելով, և դնելով անոնց ամենուն ալ ճշդագոյն նշանակութիւնները, զանազան առումներն և համապատասխան հայերէն նշանակութիւններն, ի հարկին թուրքերէններն ևս, Նուպարեան էֆէնտի յօրինած է շատ հարուստ, շատ կատարեալ գործ մը, արդիւնք երկարամանակեայ աշխատութեանց, անդուլ խուզարկութեանց, և խղճամիտ ու իմաստուն հետազօտութեանց։

Գործոյն կարեւորութեան կը համապատասխանէ նաեւ տպագրութիւնն, որ Պաղտատլեան տպարանի խնամեալ արտադրութեանց մին է և կը կազմէ ստուար և գեղեցիկ հատոր մը, ճոխագոյն մատենադարանաց մէջ ընտիր տեղ մը գրաւելու արժանի։

Բաժանորդք պէտք է դիմեն Աբեղեանի խմբագրատունը՝ ստանալու համար իրենց բառարանը։ Վաճառման կեդրոնատեղին է ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ, Պոլիս, Սուլթան Համամ թիւ 14։

Մինչեւ յառաջիկայ յունուար 20, որոշուած է անփոփոխ պահել Նուպարեան Բառարանին գինը, 20 ֆրանք։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

ԿԱՄ

ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ ԱՄՈՒՍՈՒԹԵԱՆ

Հայագէտ Տիմոթիոս էֆէնտի Զօլաքիտիս՝ աշխատակցութեամբ ձեռնհաս օրէնսգէտի մը՝ այս անգամ սկսած է յունականէն ի հայ թարգմանել, և ճոխ բացատրութիւններով ի լոյս ընծայել յիշեալ վերնագրով յոյժ կարեւոր օրինագիրքը

Տպագրութիւնը սկսած է արդէն։

Բաժանորդագին է 40 ղրշ. որոյ 20ը կանխիկ և մնացեալը՝ ընտիր կերպով կազմեալ գիրքը յանձնուելէ վերջ վճարելի։

Բաժանորդագրութիւնք կընդունուին Լրագրոյս խմբագրատունը։

ՕՍՄՄԱՆԵԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԲԼԺԻՒ ՇԱՀԱԿՑԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Բլժիւ կեդրոնական Վարչութիւնը անպալծի համար 330.000 եարտա ֆանավոյէ պէտք ունենալով առաջիկայ 1892 տարւոյ յունվարի 2|14 հինգշաբթի օրը՝ կէս օրէն մէկ ժամ յետոյ յիշեալ ապարանքին գնման նուազուրդը տեղի պիտի ունենայ Վարչութեան կեդրոնատեղին։

Սոյն նուազուրդին մասնակցիլ փափաքող անձինք՝ այսօրուընէ սկսեալ կրնան դիմել յիշեալ Վարչութեան կեդրոնատեղին ստանալու համար ֆանավոյին նմոյշները և հայթայթման յանձնառագիրը։

Կ. Պոլիս 23|5 դեկտ. 1891 10—10

Կը գտնուիմեն գրաված առաց քով։ Գին 3 ղրուշ։

Ա.ԶԳ

ԹՐԱՄՈՒԷՕԻՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Կը ծանուցուի ընկերութեանս բաժնետերաց որ վարչական խորհրդոյ որոշմամբ, իւրաքանչիւր բաժնեթուղթը ոսկեդրամ 25 ղրուշնոց թիւ 39 տոկոսի կարգոր պիտի վճարուի։

Կանոնական պարտքերը պիտի ընդունուին ի վաւերացումն, 1892 յունվար մէկէն սկսեալ (Ն. Տ.), երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը, ժամը 2 էն 4, և վճարումները պիտի կատարուին ութն օրն անգամ մը ընկերութեան արկղէն։

ԱՌՏՆԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՄ

ՏՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի պերա աշակերտարանաց դրքերը և հինգերորդ դասուց ազգային վարժարանաց։

Գրեց Կ. Ս. ԻԻԹԻՒՃԵԱՆ

Ցանկարարութեամբ Ռուսական. Խորհրդոյ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան

Ամեն ազգկանց և նոյն իսկ ամեն ընտանեաց համար յոյժ կարեւոր, մանաւանդ Առողջաբանական մասն, որ ամենապարզ ոճով կ'ուսուցանէ առողջութիւնը պահպանելու և հիւանդութեանց առաջն առնելու միջոցները, հիւանդ խնամելու կանոններն եւ յանկարծական հիւանդութեանց եւ պատահարաց նախնական անհրաժեշտ դարմանները։ Կը գտնուի ամեն հայ գրավաճառաց քով։

ԳԻՆ 4 ՂՐՈՒՇ

Լաւ տեսակ բրնձալի ածուխ կը վաճառուի Գուլգարուի դուրսը Հայոց եկեղեցւոյ քով 23 թիւ վաճառանոցին մէջ։

Ցանախորհք գոհ պիտի մնան թէ՛ տեսակին լաւութենէն և թէ գնոյն ժամանութենէն։ 3—10

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԳ

Զմրան մէջ որ ամենէն վտանգաւոր եղանակն է շնչավորներու համար, կը յանձնարարենք Հօկի ձկան իւղը որ հանուած է Թէա-Նէօվի մէջ բռնուած Մօրիքկան թարմ լեարդներէն։ Ցարդի գեղեցիկ գոյն մը և թարմ սառտելոյի փափուկ համ ունի։ Քառասնամեայ փորձառութեամբ ապացուցուած է իր անվրէպ ազդեցութիւնն ընդդէմ կոր-ծէի հիւանդութեանց, ցնցոտաչիրաս, հազի եւն։ Իր իւղոտ նիւթին ազդեցութեամբ, Հօկի իւղը սնունդդեղ մ'է, այս է իւր ունեցած անհերքելի գերիվերոյութիւնն էֆէնտիներու, հիւանդներու, եւ-գիւղերու վրայ (այս վերջնոց $\frac{3}{4}$ մասը ջուր է) որոյմէ երեք անգամ աւելի սպառելու է՝ միշտ նուազ արդիւնք ձեռք բերելու համար։

Հօկի իւղը, եռանկիւնաձեւ շիշերով միայն կը ծախսուի և կը գտնուի Արեւելից դեղարաններու մէջ։

Մթերանոցք՝ Ի Կ. Պոլիս Կ. և Հ. Ազնաւուր Պուքրէշ Էլի Զամֆիրէսքու

Եւ Հօկ դեղարան, Ի Բարիզ Քաթէլիոն փողոց, թիւ 2։

Արտաքին պատանին վրայ պահանջել Արուեստագործաց Մոնթեան կապոյտ դրոշմը, կեղծերէ զգուշանալու համար։

ՍԳՈՒԻ ՄՕՌԻՒ 2 ԿՆ ՕՇԱՐԱԿ

Կ. Պոլիս, 15 սեպտ. 1889.

Պարոնայք Սգոգ և Պօռն,

Յօրմէ հետէ սկսած եմ գործածել ձեր Սգոգի Օշարակը, միշտ լաւ արդիւնքներ ունեցայ մանկանց խուլային և անարիւնութեան հիւանդութեանց քանի մը դեպքերու մէջ։

Իմ կարծիքս է թէ այս հաճոյ և յաջող պատրաստութիւնը միշտ նախամեծար համբուելու է Մօռեա ձկան իւղէն և կը յանձնարարեմ զայն։

ՏՐ. Ա. ԱՆՏՐԷԱՏԷՍ

Նախկին բժիշկ Օսմանեան բանակի

ՊԱՊՊ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

ԻԼԱՆ

Նիզամիյէ էլպիսէ անպարը իշուն միապայա օլունմագ իւզրէ մէվզբյի միւնագասայա գօնուլան 2500 ատէտ եէրլի իմալի եւն քիլիմին պէհէր ատէտի 19 ղրուշա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ քեանունի էվվէլին 23ինճի կիւնիւնէ գատար պէհէր կիւն միւնագասասընէն իհրասը իւէ մէզգիւր կիւնտէ գարարը գաթիսի վիրիլէէկինտէն իթասընա վէ իրթէսի կիւնի % 5 թէնզիլինէ թալիպ օլանլարընն մագամը Սէրասկէրի լէվազիմաթը ումումիյէ տարիէսինէ կէլմէյէրի իլան օլունուր։

Նօ. 13 1—3

Նիզամիյէ թահնիյէ իտարէսի հասըլաթընտան էսմանը օսմանլը լիրասը 100ղրշ. օլարագ նագտէն վէ փէշինէն վիրիլմէգ իւզրէ ֆիրուխթ օլունմագ օլան 200-000 գրշէ գալը քէրէկին պէհէր գրէէսի 12 փարա 20 վէ 50.000 գրշէ ինէ քէրէկին պէհէր գրշէսի 16 փարա 20 սանթիմէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ քեանունի էվվէլ Բուսինին 21ճի ճումա իրթէսի կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէէկինտէն իշթարէսի թալիպ օլան

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՒԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ Անգղ. ոսկի 1,000,000

«ՖԻՆԻՔՍ»

Հիմնեալ ի Լշնտրն յամին 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնեալ առաւելքան մի դար յառաջ, սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է՝ որոյ բաժնետէրերը Անգղիոյ ամենահարուստ և հանրածանօթ դրամատէրերն են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ առատաձեռնութեան մի գլխաւոր աղբիւրն է 18,000,000 Անգղ. ոսկւոյ գումարն զոր ցարդ վճարած է հրդեհի ֆասուց համար։

11

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծակի՝ կամ ուածք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և միջնորդութեամբ ստորագրելոց, որք ունիմք լիազօր իշխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած ջնասներն։

Հ. ՍՈՒԱՆ և ԸՆԿ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուլկարիոյ և Սեւ ծովու եղերաց Թիւ 11։ և 12, Սանտալէր խան, Ղալաթիա, Աւստրիական թղթատան վերեւ։

HAMBURG MUNICH UNITED

ՀԱՄՊՈՒՐԿ եւ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ ֆռանք 8,000,000
Պահեստի դրամ ցվերջ յունիս 1890 » 6,165,860
Տարեկան հասոյթ » » » 14,135,925

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակութիւններ և սոցա մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագնօք։

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ՖՈՒԱՆՔՖՕՐԹՈՒԱԶ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ ֆռանք 6,250,000 Պահեստի դրամ ֆռանք 1,270,300

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց վրայ բեռցուած վաճառքներ, ինչպէս նաև թղթատարական և փոխադրական ընկերութեանց յանձնուած թանկագին նիւթեր և դրամ պարունակող ծրարներ խիստ նպաստաւոր պայմանօք և սակագնօք։ Այն նիւթերու վրայ մեծաքանակ գումարներ կարենալ ապահովագրելու համար Ընկերութիւնս միացած է եւրոպական 13 լուրջ ապահովագրական հաստատութեանց հետ որոց դրամ պահեստն ու պահեստի դրամն է Աւելի քան 100,000,000 ֆռանք

Լիազօր ներկայացուցիչ համայն Թուրքիոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ-Գաբու, Անանիատիս խան 12, 13, 14

16

Ա. ՄԱՑԷՐ ԵՒ ԸՆԿ.

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՀԱՆԴԵՐՁԵԼԻՆԱՑ

ԱՐԱՆՑ ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՄԱՆՑ ՈՒ ԱՂՋԻԿ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

Բէրա, Թիւնէլի հրապարակը, Թէքէի դիմաց եւ ի Պոլիս, կամուրջին գլուխը։

Ց'Եւրոպա գտնուած մեր գործարաններուն եղած մեծաքանակ յանձնարարութիւնքն պատած են զրկուիլ, որք են աշնան եւ ձմրան եղանակներուն յատուկ արանց, կանանց և փոքր աղջկանց համար հանդերձեղէնք։ Մեր ապրանքները վայելուչ ձեւ, տակաւնութեան և գնոց աժանութեան համար կը մրցին համանման վաճառատանց հետ։ Կանանց յատուկ տեղեր եւս կան։

Մայրք վաճառատունն իւր հաստատման թուականէն ի վեր իւր վաճառած հագուստներուն ընտիր տեսակէն ըլլալուն շնորհիւ Պոլսոյ բոլոր ժողովրդեան գնահատման արժանացած է և այդ գնահատումն քաջալերեալ աշնան եղանակին համար ժամանելիք և տակաւն հագուստներ բերել տալով, աշխատած է գերազանցել հանդերձեղէնից միւս վաճառատունները։

ՊՏՈՒՂ ԼՈՒՐԻՁ ԵՒ ԶՈՎԱՅՈՒՅԻՁ

ԽԻՍՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

TAMAR INDIEN GRILLON

ԸՆԴԴԷՄ ՓՈՐՀԱՐՈՒԹԵԱՆ Արիւներութեան, գլխացաւի, մաղձի, անախորժութեան, սամսիրսի և աղեաց անհանգստութեան

ՓԱՐԻԶ, Է. ԿՐԻՃԼՕՆ, 33, Արշիվ փողոց և դեղարանաց մէջ։ 33, rue de Archives

---

ՊՏՈՒՂ ՄԻՏԱԼ, ՎԻԼԼՆԱՎԷՆ 1888 ՅԱՂՈՒՍ ՄԻՏԱԼ, ՀԲԱ 1879 Բ

QUINA-LAROCHE

ԴԻՊԵՆՀԱՍ ԿՈՐԻՆԹՈՍ

Գինի Լառոշը հնասթակ պարարտութիւն մը չէ այլ լուրջ ուռուցն իրութեանց և աշխատութեանց արդիւնք, որք ամենաբարձր վարձատրութեանց արժանացած են անոր հ. գինիներ։

Մեծացնել երիտ գինիներու բաղադրութեանց ամբողջ պայմանները, յետոյ յոյժ ախորժահամ իքիր մը պատրաստել՝ ահա՝ Գինի—Լառոշի հաստատեալ գերազանցութեան գաղտիքը, որով դուքս դուցած է տանջանքի հիւանդութեանց, անախորժութեան, անարիւնութեան, երկարատեւ ջերմի և այլոց բժշկութիւնն. — կը գտնուի ի Բարիզ, Թ. 22 և 19 Տրուօ փողոց. և Պեղարանաց մէջ։ 2218

Լ'ԷՔՕՆՕՄԻ ԷՆԹԷՐՆԱՍԻՕՆԱԼ

L'ECONOMIE INTERNATIONALE

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ, ՑՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ

Ապահովագրական փոխադարձ ընկերութիւն վասն վերակազմութեան դրամագլխոյ

Հաստատեալ Գերագոյն Հանրապետութեան 1868 յունվար 22 հրամանագրոյն համեմատ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ ԸՆԴ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ԳԱՂՂԻՈՅ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ

Ամէն որ գիտէ խնայողութեան կարեւորութիւնը, բայց չատ անգամ դաշնելով մեր խնայած և աւելցուցած ստակերն ընդունող յատուկ հաստատութիւններ կը կորսնցնենք դրամագլուխ մը կազմելու առիթն և հապար ու մէկ պատճառներ գտնելով՝ մեր խնայածատակերն յուսմէտս կրմանենք։

Փոքր գումարներով դրամագլուխ մը կազմելն ալ գժուարին և գրեթէ անկարելի է, եթէ այսպիսի ընկերութեան մը հետ մասնաւոր կապակցութիւն մի չունենանք։

Ահաւասիկ «Լ'Էքօնօմի Էնթէռնասիօնալ» ընկերութիւնն որուն փոքր գումարներ, այսինքն ամիսը հինգ, տասը ևն վճարելով, ապագային մեր ձեռքը կ'ունենանք համեստ դրամագլուխ մը։

ԱՌԻԹԷՆ ՕԳՏՈՒԻՆՔ 265

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւն ուզող և բաժանորդագրուիլ փափաքող ները կը հրաւիրուին դիմել ի Սիրքէճի, հանրային պարտուց պաշտօնատան դիմաց, Կիւլպենկեան խան՝ Թիւ 26 27. ընդհանուր տնօրէն Բ. ՇԷՀԻՐԼԵԱՆԻ կամ ընդհանուր քննիչ ԱՆԻՔՏՈՍ ԱՀԱՐՕՆԵԱՆԻ։

Մ Ե Ծ Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Տ Ո Ւ Ն Թ Է Ց Ի

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Ց. ԻՍԱՊՈՒԼԵՍՆ ԷՆԿ.

Պահչէ—Գաբու, ձէլալ պէյ խանի դրան կից, Թիւ 10

Զգեստուն առթիւ սոյն հանրածանօթ վաճառատան մէջ պատրաստ կը գտնուին Զինէ և ճաշվայէ ուղղակի հասած նոր բերք՝ գանազան տեսակ գերբնտիր եւ ազնիւ ու անուշարոյր ամէն ճաշակի յարմար։—Կաղանդի նուէրներու համար թէյով լեցուն ճարոնական, Զինական եւ Հնդկական այլ և այլ մեծութեամբ եւ ձեւերով գեղակերտ եւ նկարագարդ տուփեր։—Ցանախորդաց գոհացում տալու համար բնաւ ջանք չը խնայուիր։—Ցանձնարարութիւնք կը կատարուին փութով և ճշդութեամբ։—Գիները որոշ եւ խիստ չափաւոր։—Զի'ք սակարկութիւն։

ՌՈԵԱԼ ԷՔՍՊԼԷՆՃ

ԱՍԻՈՒԱՆՍ ՔՈՒԲՕՐԷՇԸՆ

ԱՄԵՆԷ ՀԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԷ ՄԵԾ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1720ԻՆ

Դրամագլուխ աւելի քան Անգլ. ոսկի 4,000,000
Ցարդ հրդեհի արկածից համար տուած է » 35,000,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ քարաշէն և փայտաշէն ամէն տեսակ կալուածներ, կահ կարասիք և ապրանք։

Վճարումնը ամենայն կանոնաւորութեամբ և մանաւանդ առանց որ եւ իցէ ԶԵՂՋի կը կատարուին։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն առնուլ փափաքողը կը հրաւիրուին դիմել առ Ընդհանուր գործակալս Ճ. Վ. ՈՒԻԹԱԼ եւ ԸՆԿ.
Պահչէ Դարու, Մէյտանճըք աղբաք, Ուիթալ Խան։

ՖԷՐՆԷԴ—ՊՐԱՆԳԱ

Մասնաւոր բաղադրութիւն Միլանի Պրանգա եղբարց

Մատակարարք Իտալիոյ Արքայական Տան

Ոսկեայ շքադրամ՝ Բարիզի 1889ի Տիեզերական Արուեստահանդիսին մէջ.

Քան տարուան յաջողութիւն Իտալիա, Ամերիկա, Ի Հնդկաստան, Աղրեւելք և Ինդիոտոս —Շքադրամ 1885ի Անվերսայի, 1884ի Թուրինի, 1883ի Նիսի, 1881ի Մելբուռնի, 1888ի Մեր պուռնի և Պրուսելի, 1879ի Սիտնէյի, 1878ի Բարիզի, 1876ի Ֆիլատելֆիոյ, 1873ի Վիեննայի մեծ ցաղցային ցուցահանդէսներուն մէջը։

ՖԷՐՆԷԴ-ՊՐԱՆԳԱ առողջապահական տանէն ծանօթ պիտդրին է։—Շատ բժիշկներէ կը յանձնարարուի իրը զգուշական դարմանական ճաշակային երկիրներու տենդերու, տարափոխիկ հիւանդութեանց և քոլերայի։

ՖԷՐՆԷԴ-ՊՐԱՆԳԱՆ կը դիւրացնէ մորսողութիւնը, կը հանդարտեցնէ ծարաւը, կը գրգռէ ախորժակը, կը բուժէ գլխու ցաւը, դիւթ պտոյտը, զզուին ցաւն և մելամաղձութիւնը։

Այս ըմպելիք, բոլոր ծանօթ պիտդրներէն և ամէնէրէն գերազանց, կ'առնուի ամեն օր ճաշէն առաջ իրը ախորժարար։ Ճաշէն յետոյ, ագռաւ մարսողական։ Կարելի է խառնել գինի վերմութի, գինեի, նեբէի ջրոյ և խաղաւեի հետ։

ՖԷՐՆԷԴ-ՊՐԱՆԳԱՆ, ինչպէս և նոյն տան վերմութը, կը գտնուի գլխաւոր անուշարարաց, նարարասանաց և գինեվաճառաց քով։

Թուրքիոյ համար կեդրոնատեղին է ՊՈՆՈՊԻ և ՐԷՔՔԻՍ 2218

EMULSION SCOTT

(ՍԿՈՏԻ ՕՀԼԷՐԷՆ)

ՄՈՐԻՒ ՁԿԱՆ ՅԱՌՏ ԻՒՂ

Իրափոփիք որ շրջ Ի սոպոյ

Գարարատեալ ձեռամբ ՍԿՈՏԻ և ՊՕՍՈՆԻ Ի Նիւ-Եորք։

Կաթին չայի ախորժահամ է

Մորիւ ձկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններն զուտ, հրոփոփիդներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հաղը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճոզածութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն։

Կը վաճառուի դեղատան դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։

Գործակատարք ի Կ. Պոլիս, ՀԱՄԱԼԷՐ ԵՒ ՀԻՐԵԱԼ 212

ՊԱԶԱՐ ԱԼՄԱՆ

(388, Բերա Մեծ փողոց, 388)

Ընդարձակած ըլլալով իր հաստատութիւնն նորակառոյց չէնքով մը Տանտրէա Բասաժին մէջ, կը հրաւիրէ իր բազմաթիւ յաճախորդներն ու արգոյ հասարակութիւնը որ բարեհաճին այցելել նոր վաճառանոցները (մուտքը մինչև Մեծ-Փողոցէն)։ Հոն կը գըտնուին ամէն տեսակ կահ կարասեաց մեծ մթերք, յոյժ խնամեալ և տակաւն պատրաստութեամբ. գրասեղաններ, մահճակալներ դարակներ, աթոռներ, ուտեստարաններ և սեղաններ ճաշարարներու համար, թէյի և խաղի սեղաններ, աստիճանաւոր դարաններ, և ճոխ հաւաքածոյ մը Լիւքսի կարասեաց։ Պազար Ալմանի վաճառանոցները կը պարունակեն ամէնէն ընդարձակ մթերքն կաղանդի նուէրներու համար։ խաղալիկներ, ծննդեան ծառեր, անուշեղէններ, գաւազաններ, հովանոցներ, հովահարներ, ձեռնոցներ, փողկապներ, անուշահոտութիւններ, նեսեսեռներ, գոհարեղէններ, ալպոմներ, մարջիններ, անօթներ, պատի ժամացոյցներ, բազմաստեղեան աշտանակներ, լամպարներ, ըմպելեաց արկղիներ, պղպատեայ նիւթեր, արոյրէ նիւթեր, հայելիներ, ափսէներ, յամպարէ ծխափողի բերանոցներ, կողմնաներ, շաքարեղինաց տուփեր, և շատ մը ուրիշ նիւթեր։

ԵՌԱՑԵԱԼ ԱՆԹԻԲԻՈՒԻՆ

ԼԸ ԲԷՏՐԻԷԼԻ

ԸՆԴԴԷՄ ԳԼԽԻ ՑԱՒԵՐՈՒ, ԾՈՎԷ ԲՈՆՈՒԵԼՈՒ ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԴԱՐՄԱՆ ԷՆՖԼՈՒԷՆՑԱՑԻ ԵՒ ՏԱՆԿԻ

Ասիտ Գառպոնիքը կը փարատէ դեղին գործածութեան յառաջ բերած խիթերն և սրտի խառնուքը։

ԼԸ ԲԷՏՐԻԷԼ ԵՒ ԸՆԿ. Ի Բարիզ, եւ դեղատանց մէջ։

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Բերուի քօքայով չինուած ՄԱՌԵԱՆԻ ԳԻՆԻՆ պնդացուցիչ և գրգռիչ դեղերուն ամենէն ազդուն է, գերընտիր վերանորոգիչ մարսողութեան և շնչառութեան գործարանաց, ձգտող ձայնական լարերու։ Գինիքինայէն նախամեծար է որուն ջերմացուցիչ յատկութիւնները չունի, անարիւնութեան դէմ գործածուող դեղերու մէջ ամենէն գերազանցն է։ Իւր քաղցր համով ընդունուած է իրր աղանդերի գինի և այսպէս, հաճոյալի ձեւով մը ներքեւ, ուժ և առողջութիւն կուտայ։ Կը բժշկէ էրիկմարգոց ԱՆԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ և ամենէ տկար անձանց կուտայ կորով և աշխոյժ։ ԹՈՄԱՌԵԱՆԻ, քօքայի առաջին ծաւալիչը, Պուլվա հոսման, 41, Բարիզ։ Թուրքիոյ համար ընդհանուր գործակալ, Պ. Ժ. Քանձիւք, Բրիտանական դեղարան ի Կ. Պոլիս։

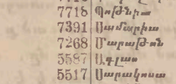

ՔԻՈՒՆԱՐՏ (CUNARD)

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ոչ ոք ոտքը երկու անգամ կը քանդի Լիվերբուլ և Աբէ-Լէյց դիմաց

Անուանք	Թիւնոյ	Անուանք	Թիւնոյ
Ուսմարիա	7718	Գանալանիա	4845
Լիւքուրիա	7718	Պոմիրիա	4531
Սէրվիա	7391	Սամարիա	3574
Ուրանիա	7268	Մարաթոն	2403
Բաւանիա	5587	Ալպիա	2393
Սէքսանիա	5517	Սարանոսա	2166
Կալլիա	4809	Թարիֆա	2246
Սիթիա	4557	Բաստիրա	2144
Ալէքսը	2.43	Թրինիտատ	899
Քէսար	1876	Մարոգէտ	1855
Շեբրոսէրկ	1614		

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ջ. ՃՈԼԻ Ֆորձակոտ։
Thomas C. Joly
Ի Փաքսիատիս խան Թիւ 11
17 Ղալաթիա

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՍԷԼԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷԼ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսէլիոյ և Պոմբայի գծոյ կանոնաւոր պաքեթպոթ

Բարիզ-Լիոն-Մարսիլիոյ երկաթուղեաց ուղեւորութիւնն ի միասին առնելով,
Ա. կարգ 250 ֆրանք
Բ. » 178 »

Ուղղակի և արագ ուղեւորութիւն

Նաւուղէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՄՈԹԷ ԲԸՊՈՒԼ
Մոհանէ Սիքէ Ֆրան ւէզ
5

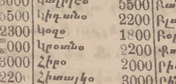

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒ

Տրիեստ. Ամբէյ, Կ. Պոլսոյ և Օրեսայի գծոյ

ԹՈՄԱՍԱՍԻԼԼԻՍԸՆ ՈՐԴԻՊՔԷՆԻ

Անուանք	Թիւնոյ	Անուանք	Թիւնոյ	Անուանք	Թիւնոյ
Ալպանիա	2000	Ֆլամինկո	1600	Բալէրմո	3200
Անձէլը	3000	Կալիլեօ	5500	Բանանէր	1700
Ամոլլ	5500	Կիրանօ	2200	Բլանէ	1500
Ամիկ	2300	Կոզ	1800	Բոլր	1000
Ամիսաղ	2000	Կրանօ	2000	Բուտիդ	2800
Պասանօ	3000	Հիրօ	2000	Բիանքօ	4400
Պոբսանիա	2200	Հիտալկ	3000	Բրինսիպ	3200
Պրալ	2000	Հինտու	7000	Բոլլը	3000
Պրինիսալ	8800	Հումմալը	1200	Բոմնա	3500
Փէլրը	2600	Ալյակ	5000	Բոլշարիա	3500
Գամիրանօ	2500	Ճիանօ	2300	Պալէրմօ	4000
Գամէռ	2100	Փէլլա	2000	Պանդիակ	8200
Գասաղ	2000	Քօլբինօ	4200	Պարքօ	2000
Գոմ	2700	Քօվնօ	2200	Սիլիա	2000
Զիքակ	5000	Լէօ	2000	Սարէնտ	4300
Դիլիս	2500	Լէքանիթ	4500	Թ. Ուիլսէն	3000
Գոլբրատ	3400	Լիվոլնօ	3000	Թուրբ	1200
Տիէգ	2500	Պալմ	1500	Թոլիտ	2800
Տամնօ	2500	Պարեկիզ	4800	Թորբիտ	900
Տուրբ	4800	Պարդէլլը	6500	Ուրքիս	5000
Տրաբ	2100	Միլ	2000	Վալթուրնս	5000
Իսպանիա	2600	Մուրինօ	3100	Եէսա	3600
Կարարատ	3000	Նէլ	2000	Զէպրա	1000
Լիվիրբ	3200	Օրլանտ	3000	Տիթանիրնա	200
Բալմ	2600	Սիթէլլ	5000	Ճանպ	200
Ալբան	800	Տրանս	4.00	Ֆէրբ	140
Գիտ	700	Ուէտ	2000	Մոսքիթ	120
Լիմիրքրն Մոնաբք					8000
Բիրմիրքն Մոնաբք					8000
Լէդրնքն Մոնաբք					8100

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի

Դիմել առ Ֆ. ՀԻԼՏ ԵՒ ՈՒԻՇ
Գործակալք
Թիւ 17-18, Ֆիւշիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա
7

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՑ